ANT

Haftalık Dergi • 17 Eylül 1968 • Sayı: 90 • 125 Kuruş

DARBE İHTİMALİ VAR MI?

HAFTANIN NOTLARI

Suha

YAZISIZ..

8 eylül

Basına tehdit

■ Komünizmle Mücadele Uzmanı (!) İlhan Darendelioğlu ile Bâbıâlide Sabah Gazetesi ortaklarından Tüccar İsmail Uğur ve İlkokul öğretmeni Orhan Kiveroğlu'nun teşvikiyle komünizmle mücadele dernekleri tarafından organize edilen «Solcu basını telin» toplantısı trajikomik bir hava içerisinde yapılmıştır. İsmail Uğur'un parasıyla bastırılıp her yana asılan 2.500 afişe rağmen toplantıya pek büyük kalabalık katılmamıştır. Çağrılı parti temsilcilerinden çoğunun gelmediği toplantıda AP Milletvekili Ateşoğlu, Necip Fazıl Kısakürek ve diğer konuşmacılar üç sabah gazetesine, ANT'a ve diğer solcu yayınlara şiddetle saldırmışlardır. Bu arada Orhan Kiveroğlu, 10 yaşındaki bir çocuğa Saidi Nursiden parçalar okutmuştur. Bir gün önce Zeytinburnu'nda TİP İlçe Merkezini basarak zorbalığa başlayan telinciler, bu konuşmaları dinledikten sonra MTTB'nin karşısında bulunan Âşık İhsani'nin kitapçı dükkânına da saldırarak vitrinini parçalamışlardır. Âşık İhsani daha sonra yaptığı basın toplantısında, kendisine bir hafta önce dükânının tahrip edileceğine dair bir tehdit mektubu geldiğini, bunu savcılığa aksettirdiği halde toplantı günü hiçbir tedbir alınmaması yüzünden zorbaların dükkânına saldırdıklarını açıklamış ve «Bundan sonra bana ve dükkânıma yapılacak her tecavüz aynı şekilde mukabele görecektir. Bundan sorumlu ise, iktidardır» demiştir.

CKMP komandoları

■ CKMP'nin açtırdığı komando kurslarının sayısı 4'ü bulmuştur. Halen Silivri'de 150 kişilik, Adana'da 200 kişilik, Ankara'da 100 kişilik, İzmir'de 35 kişilik komando kursları faaliyette olup bunlar CKMP'ye mal edilmemekte, sağcı öğrenci kuruluşlarının patentini taşımaktadır. CKMP, Trabzon'da da bir komando kursu açmayı kararlaştırmış, fakat mevsimi geçtiği için sonradan karar iptal edilmiştir. Komando kurslarının çadırlarının, vatandaşa yardımla görevli bir cemiyet olan Kızılay'dan sağlanmıştır.

9 eylül

Işçi ihracatı

■ Dış Ticaret açığını kapatmak ve yurt içi işsizliği önlemek için işçi ihracına önem ve hız veren Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in açıkladığına göre, yurt dışında çalışmak üzere 600 bin işçi ilgili kuruma başvurmuştur. Yılbaşına kadar Avusturalya'ya da iki bin işçi gönderileceğini açıklayan Çalışma Bakanı, Almanya'daki işçilerin haklarının savunulması konusunda herhangi bir açıklama yapmamıştır. Verilen bilgiye göre, yalnız Münih'te, sayıları çok az olmasına rağmen, İtalya işçilerinin haklarını savunmaları için ana dilleri gibi Almanca bilen 15 İtalyan avukat görevlendirilmiştir. Türk işçileri savunulmadığından Almanya'daki sanık Türk işçilerinin sayısı her geçen gün artmaktadır. Almanya'dan dönen MP Lideri Bölükbaşı da bu konu üzerinde durarak «Almanya'da işçilerimizin hayat usaresi alınmakta, posası Türkiye'ye yollanmaktadır. Dertleri geçen yılki gibidir, yine devam etmektedir» demiştir.

İran'lı öğrenciler

■ İran'daki şah yönetiminin kendi vatandaşlarının hayat ve ıstıraplarına karşı ne kadar kayıtsız olduğu son depremde bir kere daha ortaya çıkmıştır. İran'da ölümle pençeleşen deprem kurbanlarına yardımda bulunmak amacıyla İstanbul'daki İranlı doktor ve stajyer doktorlardan bir grup İran'a gitmek ve ilaç, kan v.s. yardımı götürmek üzere İran Başkonsolosluğu'na başvurmuşlardır. Ancak başkonsolos, 20 bin ölü ve 50 bin yaralı bulunduğu halde İran Hükümeti'nin bütün deprem hasarını gidermeye gücünün yeteceğini bildirerek isteği reddetmiştir. Gençlerin ısrarı ile Tahran'a telefon eden başkonsolos İran Hükümetinin de, yardım teklifini geri çevirdiğini bildirmiştir. İranlı talebeler bildirilerinde «İnsanlık duygularına sığmayan bu davranışı açıklamayı bir görev bilir, İran Hükümeti'nin bu gibi tabiat olaylarını bile kendisi için bir propaganda aracı yapmağa kalkışmasını şiddetle protesto ederiz» demiştir.

10 eylül

ANT'a soruşturma

■ Cumhuriyet Savcılığı Doğan Özgüden'in yazdığı yazılardan dolayı iki yeni soruşturma daha açmıştır. 6. Filo'nun İstanbul'a gelişi sırasında polisin Teknik Üniversite'yi basarak Vedat Demircioğlu'nu öldürmesi ve gençlik liderlerinin kanunsuz şekilde polis tarafından yakalanarak hürriyetlerinden mahrum bırakılması dolayısıyla yazdığı «Faşizmin Ayak Sesleri» ve «Kavga Zamanıdır» başlıklı yazılarından dolayı Doğan Özgüden'in ve sorumlu müdürümüz Alpay Kabacalı'nın Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesine göre «devlet kuvvetlerini tahkir ettiği» iddiasıyla 12 yıla kadar hapisleri istenmektedir. Özgüden Savcılıkta verdiği ifadede, polisin kanunsuz davranışlarının örtbas edildiğini, Demircioğlu'nu öldürenlerden hesap sorulmadığını belirtmiş, dâva açıldığı takdirde bu kanunsuzlukları ve zorbalıkları delilleriyle ortaya koyacağını bildirmiştir. Ayrıca, Alpay Kabacalı hakkında, «Öğrenci Avı» başlıklı yazıdan dolayı yine «Devletin emniyet kuvvetlerini tahkir» iddiasıyla yeni bir soruşturma açılmıştır.

Büyük yolsuzluk

■ Bayındırlık Bakanlığı'nda ortaya çıkarılan 15 milyon liralık yolsuzluğun ilk duruşmasına bakılmıştır. Yedi ay önce İskenderun gümrüğüne gelen demiryolu malzemesinin gümrükten çekilmesi için Bayındırlık Bakanlığı Dış Krediler Servisi Şefi'ne 3,5 milyon liralık avans verilmiştir. Yedi ay sonra Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı'na başvurarak gümrüklerdeki demiryolu malzemesinin çekilmemesinden dolayı meydana gelen 4,5 milyon liralık ardiye ücretinin ödenmesini istemiştir. Duruma el koyan müfettişler, Dış Krediler Şefi ile bazı yüksek dereceli memurların 15 milyon lirayı bulan bir yolsuzluğa karıştığını tesbit etmişler ve hazırladıkları dosyayı savcılığa vermişlerdir. Kovuşturmanın tamamlanmasından sonra on sanık adliyeye verilmiş ve ağır ceza mahkemesinde ilk duruşma yapılmıştır.

11 eylül

Türkiye ve Frank

■ Tam turist mevsiminde hiç gereği yokken Amerika'nın baskısı ile Türkiye zararına Frank'ın kuru ile oynayan Maliye Bakanlığı, 10 Ağustostan bu yana 150 Kuruş'tan alınıp 154 kuruşa satılan efektif Fransız Frangı'nın 182 kuruştan alınıp 187 kuruşa satılmasını kararlaştırmıştır. Dolar, Mark, Sterlin ve Frank'ın değerleri üzerindeki değişiklikleri Türkiye yararına izleyip gereken tedbirleri alamadığını ortaya koyan Maliye Bakanı Cihat Bilgehan, geçtiğimiz hafta büyük

Cihat Bilgehan

bir telaş içinde Türk parasının devalüe edilmeyeceğini söylemiştir. Bilgehan'ın demecinden anlaşıldığına göre, Türk parasının devalüe edilip edilmemesi konusunda AP iktidarı ekonomistleri (!) arasındaki tartışma hızını artırmıştır. Öte yandan Paris'ten verilen haberlere göre, Alman markına yeniden değer biçilmesi halinde Frank yüzde 5 oranında devalüe edilecektir.

Beraat ett

■ 4 Haziran 1967'de İhsani gecesinde yaptığı bir konuşmadan dolayı «halkı suç işlemeğe teşvik ettiği» ileri sürülerek mahkemeye verilen TÖS eski İstanbul Şubesi Başkanı Süleyman Üstün, İkinci Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki duruşmasında, konuşmasında suç olmadığı gerekçesiyle beraat etmiştir. Duruşmada Üstün'ü Avukat Muvaffak Şeref ve Avukat Yılmaz Halkacı savunmuşlardır.

Sonora dâvası

■ Geçen yıl sonora buğdayı hakkında bilgi almak üzere gittiği Ceyhan Ziraat Teknisiyenliği'nde sonora buğdayı aleyhinde konuşmakla Amerikalılara hakaret ettiği ve bu suretle de «komünizm propagandası» yaptığı iddia edilen Hüseyin Korkmaz, AP İlçe Başkanı Ökkeş Sabitoğlu'nun ihbarı üzerine tutuklanmış ve sonra duruşmasına Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde tutuksuz olarak devam edilmişti. Son duruşmasında Hüseyin Korkmaz, TCK'nun 141 ve 142. maddelerinin anayasaya aykırı olduğunu ileri sürerek «141 ve 142. maddelerle hâkim sınıf, kendi sınıf düzeninin koruyuculuğunu hukuka ve hukukçulara yüklemektedir» demiştir. Korkmaz'ın evinde bulunan kitapları inceleyen bilirkişi kurulu da, kitaplarda suç görmediğini bildirmiştir.

12 *eylül*

Kiesinger gitti

■ Türkiye'yi Nazi-Nato tuzağına düşürmek üzere gelmiş olan Batı Almanya Şansölyesi Kiesinger'in ziyareti tahmin edilen sonucu vermiş ve yardım vaadleri karşılığında AP iktidarı, intikamcı Alman generallerinin emperyalist emellerini gerçekleştirmek uğruna NATO'yu daha fazla desteklemeye razı edilmiştir. Ziyaret sonunda yayınlanan bildiride «Başbakan ve Federal Şansölye, Kuzey Atlantik İttifakı'nın memleketlerinin güvenliğinin temel unsurunu *teşkil etmeye devam* ettiği ve son olayların ittifak içerisindeki bağlılık ve savunma hazırlığının muhafaza ve takviyesinin lüzumunu ispat eylediği hususunda görüş birliği halinde olduklarını ifade etmişlerdir» denilmektedir. Yine bildiriye göre, iki hükümet başkanı, konsorsiyom çerçevesinde devam edip karşılıklı menfaatlerinin ifadesi olan işbirliği'nden duydukları memnuniyeti izhar etmişlerdir. Bu esaslar dahilinde Türk - Alman ilişkilerinin, önümüzdeki aylarda, ANT'ın *geçen sayısında açıklandığı* şekilde gelişmesi kaçınılmaz bir sonuç olacaktır.

İlk boykot

Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Okulu öğrencileri, bazı istekler ileri sürerek, başlayan *bütünleme sınavlarını* boykot etmişlerdir. **Boykot** Tertip Komitesi tarafından yayınlanan bildiride, mevcut öğretim kadrosunun değiştirilmesi, kitapsız eğitime son verilmesi istenmektedir.

13 *eylül*

Afrika birliği

■ Cezayir'de toplanan Afrika Birliği Teşkilâtı Sömürgeciliği Tasfiye Komisyonu, Afrika'da henüz sömürge yönetiminde olan toprakların durumunu incelemiştir. Komisyon üyeleri bu topraklarda durumun vahimleştiğini, teşkilatın uyguladığı yöntemlerin etkisiz kaldığını ve son çare olarak «kuvvete kuvvetle karşı çıkılması» gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Özellikle Portekiz Ginesi ve Angola'daki durumu endişe verici bulan teşkilat üyeleri, batılı *ülkeler ile NATO*'nun Portekiz'e yardım ettiğini belirterek bu yardım olmadığı takdirde Portekiz'in sömürgecilikte direnmesinin imkânsızlaşacağını söylemişlerdir.

Ekmeğe zam

■ *Bir süre önce İstanbul'da* **fırıncıların ekmeğe zam isteğinin belediye meclisindeki TİP'li üyeler tarafından önlenmesine rağmen, AP'li Belediye Başkanı Fahri Atabey'in el altından Ticaret ve Sanayi Odaları ile Ticaret Borsası temsilcilerinden kurduğu hakem heyeti, ekmeğin gramajından 30 Gram artmasını, buna karşılık fiyatının da 76 Kuruş'tan 80 Kuruş'a çıkartılmasını kararlaştırmıştır. Fahri Atabey, «raporu inceleyip arkadaşlarla görüştükten sonra karar vereceğim» demişse de, Ekmek Sanayii İşverenleri Sendikası Başkanı, Atabey'in bu kurulun vereceği kararı itirazsız kabul edeceğine dair taahhüdü olduğunu bildirmiştir.**

14 *eylül*

Giriş sınavları

■ **Üniversite ve yüksek okul giriş sınavlarını kazanan 50 bin öğrenciden ancak 20 bininin resmi devlet üniversite ve yüksek okullarına girebilecekleri açıklanmıştır. Milli Eğitim Bakanı İlhami Ertem, geri kalan öğrencilerden 20 bininin anayasaya aykırı olduğu yetkili kuruluşlarca da belirtilen özel yüksek okullara girebileceklerini açıklamıştır. Bu 20 bin kişi para bulup özel yüksek okullara girebilse dahi dışarıda 10 bin öğrenci kalacaktır.**

Demirel konuştu

■ Başbakan Demirel 11. basın toplantısında Altıncı Filo'dan, komutanlar arasındaki değişikliklerden söz ederek özellikle devrimci basının yayınlarından şikâyet etmiştir. Altıncı Filo'nun NATO ülkeleri arasında imzalanan bir anlaşma gereğince izin alarak Türkiye'ye her an gelebileceğini açıklayan Demirel, polisin tarafsız hareket edemeyeceğini de söylemiştir. S. Demirel AP'nin halka karşılıksız çek vermediğini de öne sürdükten sonra komutanlar arasındaki değişikliğe değinerek «Kuvvet komutanlarımızın vazifelerinden ayrılmaları, Genelkurmay Başkanı'nın şahsi ıslahat düşüncelerinin bir neticesi olarak gösterilmek istenmektedir. Bunlar asılsızdır ve hakikatle hiçbir ilgisi yoktur» demiştir. Bol bol rakam veren Demirel, Türk parasının itibarının düşmediğini öne sürmüş ve dış ticaret açığının 97 milyon dolardan 164 milyon dolara yükseldiğini de itiraf etmiştir.

HAFTANIN YORUMU

DOĞAN ÖZGÜDEN

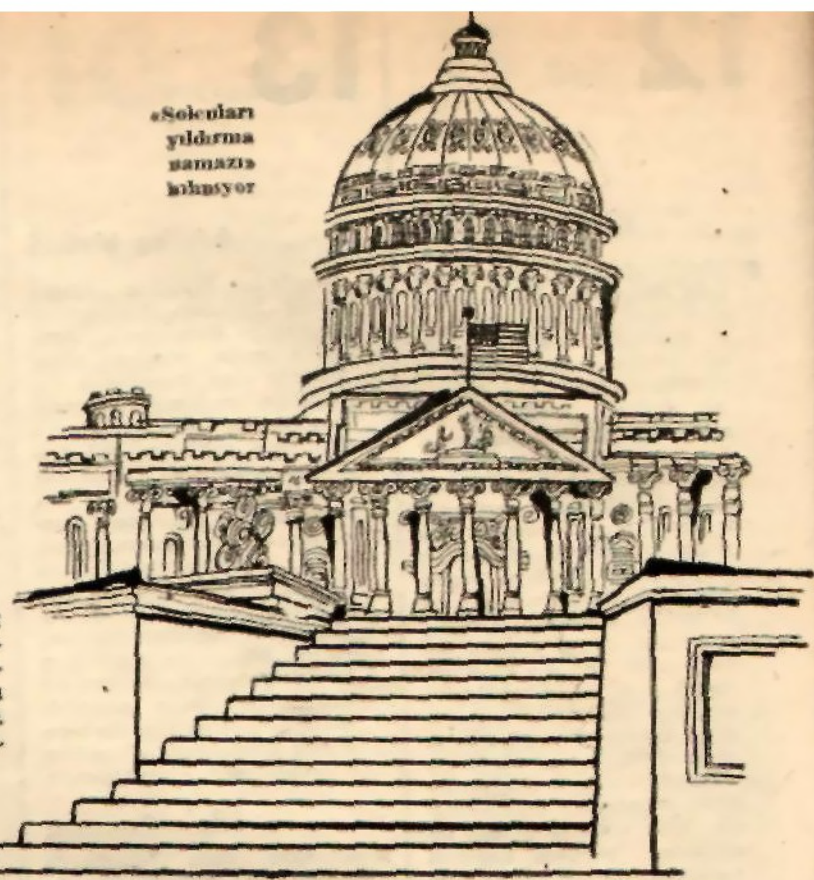
Gençlik ve Emekçiler

ÜNİVERSİTELERİN yeni eğitim yılının açılmasına çok kısa bir süre kalmıştır. Hatırlanacağı gibi, ilkbaharda bütün dünyayı sarsan gençlik hareketleri, Türkiye'de de kendisini göstermiş, üniversite ve yüksek okullar işgal edilerek gençliğin bozuk eğitim düzenine karşı isyanı bütün gerekçeleriyle kamuoyuna duyurulmuştu. *Gençler ne istiyorlardı? Halka dönük olma*yan ve sadece egemen sınıflara hizmet edecek insanlar yetiştirmeyi amaçlayan eğitim düzeninin değiştirilmesini, anayasaya aykırı olarak sadece kâr amacıyla kurulmuş olan özel yüksek okulların devletleştirilmesini, öğretim üyelerinin tam gün bilimsel çalışma yapmalarını, öğrencilerin de üniversite yönetiminde söz ve karar sahibi kılınmasını... Eğitim kurumlarını işgal eden gençlerin hak*lı direnişi karşısında paniğe kapılan iktidar* ve üniversite yöneticileri, bir takım reform vaadlerinde bulunarak gençleri mütarekeye davet etmiş ve işgal komitelerinin de bu çağrıya uymaları üzerine yaz aylarında bir bekleyiş ve hazırlanış dönemine girilmişti. Aradan üç ay kadar bir zaman geçtikten sonra görülen odur ki, bu reform vaadleri birer kandırmacadan ibaret kalmış, sadece zaman kazanmak amacı güdülmüştür. Evet, fakülte*ler genel kurullarında iç yönetimle ilgili* bir takım olumlu kararlar alınmıştır. Fakat, gençlerin temel isteklerinden hiçbiri henüz karşılanmamıştır.

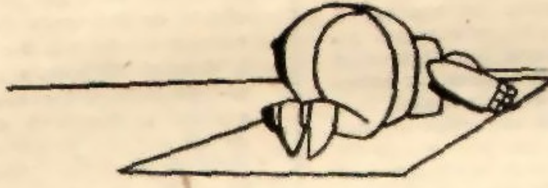
ÖĞRENCİLERİN yönetime katılması teklifi «**anayasaya aykırıdır**» diye bir kulp takılarak reddedilmiş, buna karşılık «**anayasaya aykırılığı**» çeşitli rapor ve *kararlarla sabit özel yüksek okullar devletleştiril*mek şöyle dursun, yeni yeni özel yüksek okulların çarşaf gibi ilanları gazete sayfalarını kaplamıştır. Bu yıl da üniversitelere girmek üzere sınavdan geçen 50 bin öğrenciden sadece 20 bini devlet üniversite ve yüksek okullarına alınmış, geri kalan 30 bin öğrenci bilimi de bir ticaret metaı haline getiren özel yüksek okulların pençesine terkedilmiştir. Şu halde gençler üç ay önce işgale son verirken gerçekten *oyuna mı getirilmişlerdir? Hayır..* Son aylardaki gençlik hareketlerini yakından izlemiş bir gazeteci olarak belirtmem gerekir ki, Türkiye'de bugünün üniversite gençliği, nice devlet adamlarında, nice politikacılarda, nice profesörlerde, nice tanınmış yazarlarda rastlanamayacak bir bilince, sağduyuya ve ileri görüşlülüğe sahiptir. Bugünün üniversite gençliği, kendi meselelerini üniversitenin ve öğrenci yurdunun dört duvarı *içinde mütalâa etmemekte*, Türkiye'nin temel sorunlarıyla ve hattâ dünya sorunlarıyla bütünleyerek değerlendirmektedir. Gençlik örgütlerinin Devrimci Eğitim Şûrası'na sundukları görüşler bu gerçeği ortaya koymaktadır.

GENÇLİĞİN sloganı «eğitimde devrim» **değil,** «*devrim için eğitim*»***dir. Bozuk düzen temelin*den değiştirilip halktan yana bir düzen kurulmadıkça eğitimde köklü devrim yapmanın mümkün olmadığı görüldüğü içindir ki, önce sosyalist ve bağımsız bir Türkiye'nin kurulması için mücadele edilecektir. Bu mücadelede ise öncülüğün Türkiye emekçi sınıfına düştüğünü devrimci gençlik örgütleri kabul etmektedirler. Öğrenci Örgütleri Dayanışma Kurulu'nun açıkladığı gibi gençlerin görevi devrimci eylemde öncülük etmek değil, öncü emekçi sınıfına yandaş olmaktır. Gençliğin bu çok sağlıklı durum tesbiti karşısında, emekçi sınıfının kendi öz partisine de düşen görevler vardır. TİP, büyük kitleler halinde kendisine yandaş olan gençliğe karşı bugüne kadar gereken ilgiyi gösterememiş, parti kademelerinde gençlik temsilcilerinin görev almaları pek mümkün olamamıştır. Bu organik bağın kurulamaması yüzünden ortaya bir takım anlaşmazlıklar çıkmış, *bazı gençler partiden uzak*laşmış, bir kısım gençlik hareketleri partinin tesbit ettiği stratejinin dışında gelişmiştir. Halen içinde bulunduğumuz kongreler dönemi emekçi partisinin gençlikle daha sağlam bağlantılar kurabilmesi için büyük bir imkândır. Yapılmakta olan kongrelerde ve ekimdeki büyük kurultayda yetkili kurullara gençlik temsilcilerinin de seçilmesi, hem bu gençlik-emekçi dayanışmasını güçlendirecek, hem de TİP'e daha büyük *bir dinamizm kazan*dıracaktır.**

DARBE İHTİMALİ VAR MI?

«Solcuları yıldırma namazı» kılınıyor

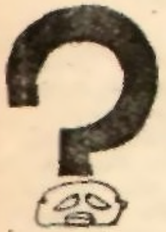
KIBLE!

ANT'ın geçen sayısında İngiliz dergisi The Economist'in eki Foreign Report'tan iktibas edilen bir yazıda Türkiye'deki sağ-sol kavgası üzerinde durulduktan sonra şöyle denilmekte idi:

«Ordunun bu gelişmeler karşısında nasıl bir tutum takınacağı hususunda kesin bir şey söylenmesi imkânsız görünmekte ise de, askeri bir müdahale ihtimalinin kuvvetli olduğu gerçeği inkâr edilemez. Ordu şimdiye kadar - bir iki defa gösterilerin kontrol altına alınmasında polise yardımcı olmaktan başka - herhangi bir çıkış yapmaksızın gelişmeleri izlemiştir. Buna mukabil, iyi haber alan gözlemcilerin iddiasınca, sağ ile sol cephe arasındaki çatışma daha da sertleştiği takdirde ordudaki aktivist genç subayların olaylara müdahale etmek istemeleri kuvvetle muhtemeldir, ki bunun doğrudan doğruya bir askeri darbe niteliği taşıyacağı açıktır.»

Türkiye'de gerçekten bir askeri darbe ihtimali var mıdır? Zihinleri zaman zaman meşgul eden bu soru, ciddiyetiyle tanınmış bir İngiliz dergisinin böylesine iddialı yayınından sonra daha bir geçerlilik kazanmış, çeşitli yorumlara yol açmıştır.

Türkiye'deki sosyal mücadelelere «sol-sağ» çekişmesi adı altında bir anarşi havası verilmek istendiği ve bu havadan yararlanarak **«aşırı uçları törpüleme»** operasyonuna girişmek üzere çeşitli teşebbüsler yapıldığı bilinmektedir.

Türkiye'de askeri darbe ortamını hazırlayan unsurlar nelerdir?

Böyle bir tahlile girişmeden önce şu gerçeği kesinkes belirtmek gerektir. Türkiye'de bugün bir sağ-sol çekişmesi varsa ve yurt düzeyini bir anarşi havası kaplamış gibi görünüyorsa, bunun başlıca sorumlusu Amerikan emperyalizmi ile onun emrindeki komprador kapitalizmi ve bu çevrelerin dümensuyundaki örgütlerdir.

27 Mayıs Anayasası Türkiye'nin emekçi halkına temel hak ve hürriyetleri tanımış, halk eliyle halktan yana bir düzenin ve tam bağımsız bir ülkenin temellerini atmıştır. Bu anayasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte emekçiler de haklarını savunmak, Türkiye'nin tam bağımsızlığını sağlamak üzere örgütlenmişler, hattâ kendi öz partilerini parlamentoya sokmuşlardır.

Bu olumlu gelişmeler, dünyada çeşitli örneklerde görüldüğü gibi, Türkiye'de de çıkarcı çevreleri telaşa düşürmüş ve sol hareketi tasfiye etmek için çareler düşünülmeğe başlanmıştır. Ancak koalisyonlar döneminde devlet kuvvetlerini kullanarak solu sindirmek pek mümkün olamadığı için cahil kitleler tahrik edilerek **sola karşı sokak terörü yaratılmak** istenmiştir. Buna rağmen Türkiye İşçi Partisi'nin gelişmesi duraklamış, sol hareket her saldırıdan daha güçlü olarak çıkmıştır.

TİP'in güçlenmesiyle beraber oy kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu gören kırk yıllık Cumhuriyet Halk Partisi de sola açılmak zorunluluğunu duymuş ve genç unsurların da etkisiyle ortanın solunda bir çizgi izlenmeğe başlanmıştır.

Bu sol gelişme karşısında paniğe kapılan Amerikan emperyalizmi, herkesin bildiği gibi, alelacele Morrison firması müteahhidi Demirel'i AP'nin başına getirmiş, daha sonra da iktidar koltuğuna oturtmuştur. Demirel'in iktidara getirilmesinin başlıca nedeni, hem Türkiye'yi Amerikan emperyalizmine açık bir pazar halinde tutmak, hem de bağımsızlık ve emekçi halkın iktidarı için demokratik mücadele veren sosyalist muhalefeti **sindirmektir.**

Nitekim, AP iktidara geldikten sonra bir yandan solcuları susturmak için polisi, savcıları harekete getirirken bir yandan da sağcı kuruluşları güçlendirmiş ve kaba kuvvet Türkiye'nin her yanında kol gezmeğe başlamıştır. Parti merkezlerini basmalar, sokakta adam dövmeler, üniversite yurtlarını basarak milliyetçi Türk gençlerini öldürtmeler, komando kurslarında zorba güruhları yetiştirmeler, AP'nin bu çabalarının ürünüdür.

Ancak bu resmi ve gayriresmi baskılar da solu susturamamış, sosyalist hareketin gücü baskılarla orantılı olarak artmıştır.

Türkiye'de bugün sol-sağ kavgası halinde görünen mücadele, aslında anayasa savunucuları ile anayasa düşmanları arasındaki rejim mücadelesidir.

Bu mücadele önümüzdeki dönemde muhakkak ki daha da şiddetlenecektir. Çünkü, tutarsız bir ekonomik politikanın Türkiye'yi sürüklediği ekonomik çıkmaz, bir yıl sonra seçmen kitlelerinin karşısına çıkacak olan Adalet Partisi'nin seçim şansını hızla tüketmektedir. **Son** mahalli seçimlerdeki oy kayıpları ve son haftalarda yapılan ara seçimlerini arka arkaya muhalefetin kazanması da bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Bu ihtimali AP ikti-

darı da gördüğü içindir ki, kendisini tam bir hırçınlığa kaptırmıştır. ANT'ın önceki sayılarında da bildirdiği gibi, aşırı sağcı ve ümmetçi unsurlar, bu fırsattan yararlanarak AP yönetimine tamamen hakim olmuşlar ve Demirel'i de avuçlarının içine almışlardır. Böylece AP fiilen **«aşırı sağ uç»** haline gelmiştir.

Bizzat kendisi anayasa dışı bir **«aşırı sağ uç»** haline gelmiş bulunan Adalet Partisi'nin bundan böyle aşırı sağ ucu tasfiye etmesi mümkün değildir. Olsa olsa, aşırı uçları tasfiye gerekçesi altında sadece anayasa sınırları içinde meşru mücadele veren sosyalist muhalefete karşı yeni terör tedbirlerine başvurulması söz konusu olacaktır. Bu konuda atılan her adımın ise anayasanın açık hükümleriyle çelişeceği ve Anayasa Mahkemesi duvarına çarparak geri döneceği şüphesizdir. Her yenilgi aşırı sağ uçtaki AP'yi daha da sinirlendirecek, sokak hareketleri AP militanlarının kaba kuvvet gösterileri ve bu gösterilerin davet edeceği tepkiler daha da şiddetlenecektir.

Böyle bir durumun, tıpkı 27 Mayıs öncesinde olduğu gibi, **«kardeş kavgasını önlemek ve yurtta sükûnu sağlamak»** gerekçesiyle bir askeri müdahaleye yol açması ihtimalini ileri süren The Economist'e hak vermemek mümkün değildir.

Ancak böyle bir askeri müdahale ihtimalinden çeşitli çevrelerin yararlanmak istediği ve muhtemel hareketleri kendi çıkarları yönünde sömürmek için ellerinden geleni yaptıkları şüphesizdir. Hattâ bu çevrelerin, bu ortamı fırsat sayarak böyle bir askeri müdahalenin kadrolarını şimdiden hazırlamakta olmaları ihtimali de uzak sayılmamalıdır.

Her şeyden önce şunu belirtmek gerekir: Türkiye Cumhuriyeti Ordusu, bir halk ordusudur. Halk çocuklarından kurulmuştur. Yakın tarihte bütün ileri hareketlerin yapıcısı, yürütücüsü ve koruyucusu Türk Silahlı Kuvvetleri olmuştur. Bu bakımdan, Türk Ordusu'nu birer mutlu azınlık durumunda bulunan bir Yunan Ordusu ile, bir İran Ordusu ile aynı potaya koymaya imkân yoktur. Üstelik bu ordu 27 Mayıs devrimini yapmış ve günün en ileri anayasalarından birini halkoyundan geçirterek halktan yana, sola açık bir rejimin temellerini atmıştır. Bu itibarla teorik olarak Türk Silahlı Kuvvetleri'nden bir gerici, faşist hareket beklemek mümkün değildir.

Bu gerçeği Amerikan emperyalizmi ile onun dümensuyundaki çevreler de gayet iyi bildikleri için bir süreden beri ordumuzun bu devrimci karakterini yozlaştırmak üzere çeşitli tertiplere başvurmuşlardır. Bu tertiplerden en önemlisi, ordu yardımlaşma kooperatifleri aracılığıyla silahlı kuvvetler mensuplarını ticaret hayatına sokmak, tatlı kârlardan nasiplendirmek ve reaksiyoner insanlar haline getirmek teşebbüsüdür. Gerçekten de Ordu Yardımlaşma Kooperatifi kısa zamanda Türkiye'nin en büyük holdinglerinden biri haline gelmiş, yabancı sermaye ile işbirliği yapmağa başlamış, generaller milyonluk kâr pazarlıklarının yapıldığı masalara oturtulmuştur.

Öte yandan Türk Silahlı Kuvvetleri'nde 27 Mayıs Devrimi'nden sonra ilk teşebbüsleri yapılan reformlar bir türlü gerçekleştirilememiş, askeri hiyerarşide aksamalar, kadrolarda şişkinlikler sürüp gitmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tamamen NATO emrinde ve komutasında olması, en hayati meselelerimizde dahi ordumuzun, Kıbrıs örneğinde olduğu gibi, ulusal çıkarlarımıza uygun olarak hareket etmek serbestliğinden yoksun bırakılması da silahlı kuvvetler mensuplarının moralleri üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Yapılan hesaplara göre kara kuvvetlerinde 360 general mevcut olup hemen her tabura bir general düşmektedir. Hattâ bazı iddialara göre, Türk Ordusu'ndaki general sayısı, Amerikan ve Sovyet ordularındaki general sayısına yaklaşmaktadır.

NATO emrinde çalışmak istemeyen pilotlar istifa ediyor

Deniz Kuvvetlerimiz ise, tamamen Amerikan yardımına bağlı durumda olup ulusal savunmamız için gerekli gemilerle donatılmamıştır. Amerika deniz kuvvetlerimize bol bol mayın tarama gemileri vermektedir. Bu gemilerin NATO stratejisi içindeki görevi ise, Amerikan Donanması'nın gerektiğinde Karadeniz'e rahatça geçişini sağlamaktan ibarettir.

Donanmamızın ulusal çıkarlarımızı korumaktan ne kadar yoksun bırakıldığı da, son Kıbrıs bunalımlarında kendisini göstermiştir. Yine hesaplara göre, donanmamızda her savaş gemisine **1,5 amiral** düşmektedir. Deniz Kuvvetleri'ndeki 40 amiralden sadece 4'üne denizde görev düşmekte, kalan 36 amiral karada bulunmaktadır. Hattâ deniz kuvvetlerinde, asli görevlerinden uzak kalan bu amiraller için 23 Nisan Paşası denilmektedir.

Hava Kuvvetleri'nin alt kademelerinde ise büyük bir memnuniyetsizlik vardır. Bu yıl içerisinde, özellikle son yedi ayda Türk Hava Kuvvetleri'nden 60 subay istifa etmek suretiyle ayrılmış ve Türk Hava Yolları'na geçmiştir. Bu subaylar, THY'nın F-27 ve yeni aldığı DC-9 tipi jet uçaklarında görev almışlardır. İstifa eden pilotlardan 16'sı Eskişehir'deki F-104 Üssü'ne mensuptur, diğerleri ise F-86'larda ve nakliye uçaklarında görevli yüzbaşı ve binbaşılardır. Bu pilotların Türk Hava Kuvvetleri'nden ayrılmış olmaları büyük kayıptır. Zira, bir pilotun yetişmesi devlete milyonlarca liraya mal olmaktadır. Bir pilotun sadece temel uçuş dönemindeki gideri 150 'in Dolar'ın üzerindedir. İstifa eden pilotların çoğunun, NATO emrinde çalışmayı ulusal çıkarlarla bağdaştırmadıkları için sivil hizmete geçmeyi tercih ettikleri söylenmektedir. Hava kuvvetlerinde de bir general enflasyonu bulunmaktadır. Hava generallerinin sayısı 70 olup her 2,5 savaş uçağına bir general düşmektedir

Silahlı kuvvetlerin alt kademesini yozlaştırma çabaları

Silahlı kuvvetlerin alt kademelerindeki bu huzursuzluk sürüp giderken AP iktidarı, fakir halk çocuklarına meslek sahibi olma imkânını veren askeri ortaokulları kapatmış, buna karşılık birer devrim düşmanı olarak yetiştirilen imam hatip okulları mezunlarının harp okullarına alınmalarına ve subay olmalarına imkân tanımıştır.

Bütün bunların, savaş ve barış halinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin kontrolunu elinde bulunduran Pentagon'un bilgisi dışında yapılmış olmasına imkân yoktur. Amaç apaçık ortadadır: Türk Silahlı Kuvvetleri'nin alt kademelerini de yozlaştırmak ve bozuk düzenin savunucuları haline getirmek...

Ordu üst kademelerinde ise daha büyük oyunlar oynanmaktadır. Bir yandan küçük rütbeli subaylar Amerikan emperyalizminin ve onun Türkiye'deki işbirlikçilerinin sömürüsüne karşı çıkmayacak kişiler haline getirilmek istenirken, diğer yandan da bu isteğin gerçekleşmesinin güçlüğü dikkate alınarak yüksek komuta heyetine **«mutemed»** adamların yerleştirilmesi için büyük gayretler sarfedilmektedir.

Gerek Amerika, gerekse onun dümensuyundaki AP iktidarı, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cemal Tural'ın şahsında aradıkları komutanı bulduklarl kanısındadırlar. Tural'ın zaman zaman bağımsız davranışları olmuşsa da, kronik **«sol»** düşmanlığı genelkurmay başkanını reaksiyoner çevrelerin safında göstermektedir. Son Amerika seyahatinde Amerikalılar Orgeneral Tural'a NATO'yu hararetle savunan sözler söyletmeye muvaffak olmuşlardır. Amerikalılar tarafından desteklendiği belgeleriyle açığa çıkan ümmetçi çevreler de Tural'ı devamlı şekilde bir ***«milli kahraman»*** olarak tanıtıp, özellikle Bugün, Bâbıâlide Sabah ve İttihad gazetelerinin yayınlarıyla genelkurmay başkanını kendi saflarında göstermektedirler.

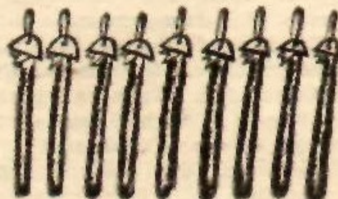
CIA Türkiye'de nasıl bir askeri yönetim tasarlıyor?

Orgeneral Tural'ın kendisine körü körüne tâbi bir ordu istediği, kendisinden önce kuvvet komutanı olmuş bulunan bir **İrfan Tansel'e ve bir Necdet Uran'a** tahammül edemeyerek emekliye sevkedilmelerini sağladığı, bundan sonra da karşısına yeni bir problem çıkmaması için kuvvet komutanlıklarını lağvederek doğrudan doğruya Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı kuvvet kurmay başkanlıkları ihdas *etmeyi düşündüğü* bilinmektedir.

Son 30 Ağustos'ta Tural'ın 22 Şubat ve 21 Mayıs olaylarına isimleri karışmış yüksek rütbeli subayların ve generallerin tasfiyesi için büyük gayret sarfettiği de gözden kaçmamıştır.

Tural bugün silahlı kuvvetlerde sert disiplinle duruma hakim görünmektedir. Gerek Amerika'nın, gerekse AP iktidarının nezdinde muteber komutandır. Hattâ ve hattâ CIA yetkililerinin Tural'a Demirel'den daha fazla güvendiği söylenmektedir. İktidarın tam bir çıkmaza sürüklenmesi ve bir ordu müdahalesinin kaçınılmaz hale gelmesinden sonra Amerika'nın isteğine uygun politikayı sürdürecek **«kuvvetli adam»** olarak Tural'ın üzerinde durulduğu ileri sürülmektedir. Demirel iktidarı da bunun farkındadır ve bundan endişe duyduğu için, bütün güvenine rağmen, önümüzdeki mart ayında yaş süresi dolacak olan Tural'ı emekliye sevketmesi ihtimali kuvvetlidir.

Öte yandan, Çankaya'da Amerika'ya karşı sempatinin artmakta olduğu, Sunay'ın son 30 Ağustos mesajı ile adamakıllı anlaşılmıştır. Tural'dan önce genelkurmay başkanı olan Cevdet Sunay, Çankaya Köşkü'ne yerleştikten sonra cumhurbaşkanlığı genel sekreterliğine getirdiği Cihat Alpan aracılığıyla orduda güçlü bir grup teşkil etmiştir. Kuvvet komutanlıklarına yapılan son tayinlerde Cihat Alpan'ın büyük rolü olduğu ANT'ın geçen sayılarında açıklanmış bulunuyordu. Kara Kuvvetleri Komutanlığına, Cevdet Sunay'ın sadık astı olan Orgeneral Memduh Tağmaç, Deniz Kuvvetleri Komutanlığına Amerikan doktrinlerini iyice benimsemiş bulunan Oramiral Celal Eyiceoğlu getirilmiştir. Hava Kuvvetleri Komutanlığına da, mutemed adam olarak Süleyman Tuncel'in getirilmesi düşünülmüşse de, şimdilik kıdem durumu dolayısıyla bu mümkün olamamıştır. Bütün hava kuvvetlerinin sevgi ve saygısını kazanmış mert ve devrimci bir general olan Muhsin Batur askeri şûrada kızağa çekilerek kuvvet komutanlığına fazla aktif bir insan olmayan Reşat Mater getirilmiştir. Ancak Mater'in de kısa zamanda emekliye *sevkedilerek yerine* Süleyman Tuncel'in getirileceğine muhakkak nazarıyla bakılmaktadır.

Tural'ın emekliye sevkedilmesi halinde de genelkurmay başkanlığına Orgeneral Memduh Tağmaç'ın getirileceğinden şüphe edilmemektedir.

Yüksek komutanlıklara Sunay'ın güvendiği adamlar getirildikten sonra Amerika için Demirel ve Tural'ın dışında üçüncü bir alternatif daha yaratılmış olmaktadır. Yani, Demirel kalabildiği kadar başta kalacak, 1969 seçimlerinde AP'nin seçimleri kaybetmesi ihtimali belirir yada daha önce bir askeri müdahalenin zorunlu olduğu kanaati kamuoyuna hakim kılınırsa, hiyerarşik bir operasyon ile Amerika için güvenilir bir askeri kadronun işbaşına gelmesi sağlanmış olacaktır. Amerikan Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, böyle bir durumda Türkiye için, tıpkı Pakistan'da olduğu gibi, bütün yetkileri cumhurbaşkanında toplayan bir **«başkanlık»** sistemi düşünmektedirler.

Tabii, bütün bunlar Amerika'nın ve Amerikancı çevrelerin tasarılarıdır. Ama unutulmamalıdır ki, bütün yozlaştırma gayretlerine rağmen Türk Silahlı Kuvvetleri **«Halk ve Devrim Ordusu»** niteliğini yitirmemiştir; ne tertip hazırlanırsa hazırlansın ordunun büyük gövdesi, 27 Mayıs Anayasası'nın getirdiği sosyal ve demokratik düzeni korumak ve Türkiye'nin bağımsızlığını sonuna kadar savunmak sorumluluğunu müdriktir. Orduyu belli çıkar gruplarının oyunlarına âlet etme hesapları, bir süre tutar gibi görünse de, ergeç geri tepecek bu tehlikeli oyunlar o oyunları tertipleyenlerin felâketi olacaktır.

Devrimci halk ordusunu uzun süre emekçi Türk halkının ve bağımsızlık savaşçılarının karşısına çıkartmaya kimsenin gücü yetmeyecektir...

Demokrasi-i Ali Cengiz

Yaşar Kemal

Bu Süleyman Bey epeyce kurnaz, akıllı, hünerli bir kişi.. O, bu kadar kurnaz, akıllı, hünerli bir kişi olmasa Amerikan firması Morrissonun Türkiye Mümessilliğine kadar yükselebilir miydi? Birkaç yılda böylesine zengin bir kişi olabilir miydi? Yükselir de vatandaşı bulunduğu Türkiyeye 69 milyonluk bir kazığı Morrisson firması adına atmak için fatura tanzim edebilir miydi? Koskoca Amerikanın gözüne girip de iki gün içinde Adalet Partisi'nin, iktidar partisinin başına gelebilir miydi? *Üssü tesis yapıp, işgalci* Amerikan askerlerini Türk milletinin misafiri gösterebilir miydi? Yirminci yüzyılda Ali Cengiz Oyununun en büyük şampiyonu ünvanını alıp, altın kemerini kuşanabilir miydi? Başımızda böylesi bir adam olmasa kimbilir halimiz neye varırdı. Bizim durumumuz da Çeklerden belki bin beter olurdu. Şu ahmak *Çek idarecilerine bakın, Ali Cengiz* oyunlarından haberleri yok ki... Ne üssü tesis, ne de işgalci Rus tanklarını misafir yapabiliyorlar. Böyle bir hünerleri olsa, başlarına bu işler gelir miydi hiç? Rus tanklarının gölgesinde onlar kendilerini, bağımsız sanırlardı. Eğer bizim gibi onların da bir zafer bayramları varsa, onlar *da sömürgeciliği bizim gibi kanla ateşle* yurtlarından kovmuşlarsa, bayramlarını Rus tanklarının gölgesinde kutlarlardı, Hem de öğünerek. Ve işgalci orduyu bütün millete koruyucu ordu diye yuttururlardı. Yirminci yüzyılda Ali Cengiz Oyununu bilmek küçük milletler için çok gereklidir.

Bu Süleyman Bey epeyce kurnaz, akıllı, hünerli bir kişi. Onunla ne kadar öğünsek azdır. Bazı milletler talihli doğarlar. Türk milleti de çok talihli bir millettir. Türkiye'de kitaplar toplatılıyor, Türkiyede iktidarın muhalifleri amansız bir baskı altında inletiliyor, bir zulüm rüzgârı ki Türkiyede, İktidarın muhaliflerinin üstünden estiriliyor, taşlı sopalı saldırılar, iftiralar, yalanlar muhaliflerin üstünden fırtına gibi geçiyor. İktidarı tutan dinci gazeteler her Allahın günü halkı kıyama, kıtala, kan dökmeğe çağırıyor, binlerce camide bu kan dökme, bu kıtal ve kıyam her gün tekrar ediliyor, telefon dinlemeler, mektup açmalar, polis takibleri, muhalifleri işsiz bırakmalar... Amansız, insafsız bir baskı.. Hiç bir demokraside böyle bir baskı olmamıştır. Afrikadaki demokrasi dedikleri uydurmalarda bile olmamıştır... Sonra, sonra en utanç vericisi... Bir milletin bütün düşüncelerinin yüzünü kızartacak bir olay : Teknik Üniversite baskını, Teknik Üniversitede Vedat Demircioğlunun katli.. Vedat Demircioğlunu katleden polislerin sorguya bile çekilmemeleri.. Bir milletin adalet duygusunun, vicdanının böylesine hançerlenmesi... Adalet yurdun temelidir sözünün bir milletin gözü önünde böylesine paçavraya çevrilmesi... Üniversiteli öldüren, gece yarısı, en azından mesken masuniyetini ihlal edip Üniversite basan polisler dışarda elini kolunu sallayarak gezerlerken tevkif edilen, gadre uğramışken bir de hapisânelere sokulan öğrenciler.. Her hangi bir memlekette, her hangi bir aydını kahredecek, utandırıp yerin dibine geçirecek bir olay.. Her hangi bir düşünebilen, her hangi bir yüreğinde adalet duygusu taşıyan insanı kahredecek bir olay.. Tısssss! Hiç kimsede ses yok.. Bu yaradan sonra, bu millet iflah olacak değil mi?

Ben de bir sıralar, Süleyman Beyin Ali Cengiz oyununa kapılmıştım. Bir yerde konuşuyor, öğünüyordum : «Biz,» diyordum, «Milli Şef diktatoryasından, kazasız belâsız, kansız demokrasiye geçmiş bir milletiz.»

Toplantıda bulunan Türkiye uzmanı bir yabancı kişi, alaylı:

«Öyle mi sanıyorsunuz, şu kazasız belâsız elde ettiğiniz şeyi demokrasi mi sanıyorsunuz?» diye sormuştu. Ali Cengiz Oyunuyla ancak bizim gözlerimiz boyanıyor.

Demokrasi sanıyorum. İsmet Paşanın, *Paşa gönlü kalmasın. Vedat Demircioğlu* kendi kendini öldürdü, Üniversiteyi de kimse basmadı, Üniversiteliler kendi kendilerini bastılar. Demokrasimize amanın halel gelmesin. Şerefli demokrasimiz, bir eli kanda bir eli kıtalda.. Demokrasimiz.

Evet, Süleyman Bey yahşi adamdır, iyi, münasip adamdır. Ali Cengiz iktidarının mü*barek başıdır. Ali Cengiz demokrasisinin ya*ratıcısıdır, kurucusudur. Diyorlar ki, bu çağda Türk milleti bütün yaratıcı özelliklerini yitirdi. Yalan, bin kere yalan. İftira, alçaklık... Nasıl olur, nasıl yitiririz yaratıcı özelliğimizi, işte Ali Cengiz Demokrasisi! İşte onun büyük, azim yaratıcısı Süleyman Bey... Bir millet hiç bir zaman yaratıcılığını yitir*mez. Yitirdiği sanılan bir çağda ise* Süleyman Bey gibi bir yaratıcı çıkıverir. Hiç bir milletten umudu kesmemeli. Düşmez kalkmaz bir Allah... En kötü çağımızda işte Süleyman Bey yetişti imdadımıza.. Üssü tesis, tesisi üs, kurdu kuzu, kuzuyu kurt yapıverdi, az marifet mi? Mazlumu zalim, zalimi mazlum.. İte ot, ata et, ota it, ite at veriverdi..

Süleyman Bey kurnaz, hünerli, yiğit, hünerli, cesur, aslan, demokrasiden anlar, hem de demokrasi sever, Ali Cengiz demokrasinin kurucusu mübarek bir zattır. O Kanuni Süleymansa, bu da Demokrasi Süleymandır. O, kanunlar koymuşsa bu da kendince bir demokrasi kurmuştur. Göl yerinden su eksik olmaz. Bir de şu TİP olmasa, Süleyman Bey şu Demokrasi-i Ali Cengizi bir uygulayacak, bir uygulayacak, bir uygulayacak, bir uygulayacak!

Devrimci Eğitim Şûrası'nın Tarihi Kararı

Sosyalist ve bağımsız Türkiye için eğitim

4-8 Eylül 1968 günleri arasında devrimci işçi, öğretmen ve öğrenci örgütlerinden gelen delegelerin katılmasiyle toplanan Devrimci Eğitim Şûrası sonunda, çalışmalara katılan Çetin Özek ve Osman S. Arolat arasında yapılan değerlendirme konuşması sonuçlarını aşağıda sunuyoruz:

Şûra, genel olarak olumlu kararların ve düzenli tebliğlerin okunduğu ve tartışıldığı bir bütün meydana getirdi. Bununla beraber, çalışmaların, eğitim ve onu da kapsayan yurt sorunları ile ilgili çok geniş ve yoğun konuların derinine incelenmesine yeterli olmıyacak bir süre içine sıkıştırılması, doğal olarak bir takım aksaklıklara yolaçtı.

Bütün aksaklık, eksiklik ve çelişkilere karşın, sonuçta alınan ana kararlar ve yayınlanan bildiri, Şûra'nın tutarlı görünümünü belgeledi.

Gerek Şûra öncesi hazırlık çalışmalarında, gerek Şûra'ya sunulan tebliğler, yapılan tartışmalar ve varılan sonuçlarda, sorunu değişik açılardan ele alan iki ana görüşün varlığı hemen göze çarpıyordu. Bunlardan birincisi eğitimde devrimin gerekliliği ve bunun mümkün olabileceği görüşüydü. Bu görüşün, hazırlık çalışmalarına da temel teşkil ettiği, Şûra programının hazırlanmasından ve bazı tebliğlerin adlarından açıkça anlaşılmakta idi. Bu görüş, öğretmenin öteden beri süregelen ve yeni giderilmesine çalışılan kendini ayrı bir sosyal sınıf sanma saplantısını yansıtıyordu.

İkinci görüş ise, ayrı bir eğitim sorununun olamayacağı, bunun tüm düzen sorununun bir parçası olabileceği görüşünden hareket ediyordu. Bu görüş eğitimin sistemleştirilmesinin siyasi iktidara ait bir mesele olduğunu ve siyasi iktidarın da toplumda mevcut sınıf ilişkilerine göre biçimlendiğini kabul ederek siyasi iktidar düzenindeki değişiklik gerçekleştirilmedikçe, eğitim düzeninde de temelden bir değişiklik yapılamayacağını savunuyordu. Eğitim sistemi düzenin belirli bir parçası olunca, sırf eğitimde bir değişiklik ve devrim beklemenin hayalden öteye gidemiyeceğini, eğitim sistemi ile düzen arasında zorunlu bir bağlılık bulunduğunu belirtiyordu. Emperyalizmin ve onun yardakçı ve ortakçısı aracı burjuva sınıfların egemen olduğu azgelişmiş ülkelerde, bu sınıfların sağladığı zenginlik ve mutluluğu sürdürmek için, düzeni sürdürmek zorunda oldukları ve düzeni sürdürmek için de eğitimi araç olarak kullandıkları ileri sürülmekteydi. Bunun sonucu olarak da birinci görüşte slogan haline gelen **«eğitimde devrim gereklidir»** savına karşı **«devrim için eğitim gereklidir»** savı slogan olarak öne sürülüyordu.

Nitekim eğitimimizde emperyalist etkiler konusunu inceleyen komisyon raporunda aynen şu görüş yeralmaktaydı: **«Halkçı bir eğitim ancak halkçı bir düzende sözkonusu olduğuna göre en önemli sorun halkçı bir düzenin ve iktidarın kurulması sorunudur. Öğretmenler eğitim sistemine karşı çıktıkları zaman, istesinler veya istemesinler, zorunlu olarak düzene de karşı çıkmış olacaklardır. Düzene karşı çıkış ise, emperyalizme karşı çıkmak, anti-emperyalist savaş içinde yeralarak, demokratik yollarla sosyalist Türkiye'nin kurulması kavgasını vermektir. Düzeni sürdürerek eğitimde devrim yapmak çabaları dahi, ergeç aynı sonuca varacaktır.»**

Komisyonun bu görüşü, Şûra Genel Kurulunca benimsenmekle, **«Devrim için eğitim»** sloganı, Şûra'nın kabul ettiği temel kural oldu.

Devrim için eğitim sloganının bazı tebliğlerde ve özellikle **«Öğrenci Örgütleri Dayanışma Kurulu»**nun Şûradaki temsilcilerinin yaptıkları çalışmalarda güçlü ve etkileyici olarak savunulması, karşı görüşteki Şûra üyelerinden önemli bir kısmının da yandaş alınmasına yolaçtı. Bunun sonucunda kararların tüme yakınında ve Şûra bildirisinde iki görüşün temsilcilerinin karar birliğine vardıkları görüldü.

Bütün bunlara karşın yukarıdan beri sözünü ettiğimiz gibi çelişik tebliğler ve kararlar giderilemedi. Bunun açık olarak ortaya konulmasında yarar vardır. Yalnız bu arada çelişkilerin, meselenin teorik yanının ortaya konulmasından çok, teknik ve biçimsel yanı ile ilgili konularda olduğunu belirtmek gerekir. Çelişkilere örnek vermek gerekirse; hukukun da bir üst yapı kuruluşu olduğunun ve toplumdaki egemen sınıfların eğilim ve çıkarları yönünden biçimleneceğinin unutularak, yürütmenin hukuka uygun davranmasını sağlamak için cumhurbaşkanına başvurmak kararını gösterebiliriz. Ayrıca, özellikle **resim, heykel ve müzik konularında sunulan tebliğde ve alınan kararda, toplumsal koşullar düşünülmeden estetik kaygulara önem verildi. Bu sonuç zaten eksik olarak ele alınan sanat konularının ana sonuçlara aykırı düşmesine sebep oldu.**

Önemli kararlar alan Devrimci Eğitim Şûrası'nın başkanlık divanı ve delegelerden bir grup

«Devrim için eğitim» sloganının işlerliğinin geniş ölçüde öğretmen ve öğrenci kuruluşlarıyla köylü ve işçiler arasında bir ortak eyleme bağlı olduğu, Şûranın kabul ettiği kararlardan anlaşılmaktadır. Buna karşın din konusundaki tebliğ ve sü · yetersizliğinden geniş ölçüde tartışılmaksızın varılan sonuçlar, klâsik bir lâiklik anlayışından öte gidememiştir.

Şûra çalışmalarının başında, yukarıda belirtilen iki ana düşünce etrafında kümelenen gruplar, sona doğru politik etkileme çabalarına konu oldular. Bu etkilemelerin özellikle azgelişmiş ülkelerdeki çelişkiyi sınıf çelişkileri dışında bir çelişkiye oturtmak ve «eğitimde devrim» sloganını benimsetmek amacı güttüğü görülüyordu. Bu etkileme bazı teknik ve biçimsel konularda başarıya ulaşabildi. Örneğin, Cumhurbaşkanına başvurma kararında kendini gösterdi. Ancak, bu etkileme gayretinin temelde başarıya ulaşamadığı, alınan ana kararlarda ve Şûra bildirisinde açık seçik ortaya çıkmaktadır.

«Devrim için eğitim» sloganını kabul eden Şûra, bunu ger-…leştirmek konusunda temel …arak devrimci işçi, öğretmen ve öğrencilerin, devrim yolunda ortak eyleme geçmesini kabul etti; bu ortak eylemleri, halkı aydınlatmayı, köylüyü örgütlendirmeyi ve sömürüyü sona erdirmeyi amaçlar şekilde nitelendirdi.

Emperyalist sömürünün, eğitimle ilgili olsun olmasın, bütün araçlarına karşı çıkan Şûra, kökü dışarda kurumların ve halkımıza ters işlerlik içinde bulunan kuruluşların ortadan kaldırılması için yürütme organından bir talepte bulunmamakla beraber, devrimci kuruluşların yasal direnmeleri zorunluluğunu ortaya çıkardı.

Bu temel görüşlerin ışığında Şûra emperyalizme karşı mücadelenin bir parçası olan son üniversite olaylarını benimsediğini ve desteklediğini açıkça belirtti.

Bütün yasal direnmelerde ve diğer çalışmalarda devrimci örgütler arasında dayanışma ve işbirliğini, eşgüdüm ve haberleşmeyi sağlıyacak ortak toplantıları zorunlu gören Şûra, bu örgütlerin başarıya ulaşabilmesi için kendi iç yapılarında da, üyelerini devrimci eylem için eğitmeleri gerekliliğini kavradı.

Şûranın ortak eylem konusundaki kararı gerçekte en güzel uygulamasını bizzat Şûra çalışmalarında bulmuştu. Bu Şûrayı toplayarak ortak eyleme başlama olanaklarını sağlayan TÖS, bundan sonra Şûra kararlarının uygulanmasında da en büyük görevle yükümlendi. Bu yükümlülük bir anlamda Şûra ön hazırlıklarının ötesine geçen bir gelişime varan ortak eylemler açısından yöneticileri zorlayıcı nitelikteydi. Eğitim sorunlarının çözümünü sınıf sorunlarının çözümüne bağlı gören ve bunun için de «Sosyalist Türkiye» nin kurulmasını zorunlu bulan Şûra, kabul ettiği kararlarla devrimci kuruluşları bu yolda yasal kavgaya çağırmaktadır. Umudumuz, alınan kararların uygulama plânında güçlü çalışmalar ve eylemler getirmesidir.

Pişmanlık!

Devrimci Eğitim Şûrası'nda **«devrim için eğitim»** sloganı yerine **«eğitimde devrim»** sloganını savunanlar, Cumhurbaşkanı'na gidilmesi önerisinde bulunmuşlardı. Oturaklı senatör adayları arayan ve öğretmenleri senatörlüğe lâyık görmeyen cumhurbaşkanına gidilmesi önerisi geniş tartışmalara yolaçtı. Cumhurbaşkanı'na kimin gönderileceği üzerinde tartışmalar bir türlü bitip tükenmiyordu. O sırada Can Yücel'in sesi yükseldi:

«Sayın başkan, Cumhurbaşkanı'nı buraya çağırsak...»

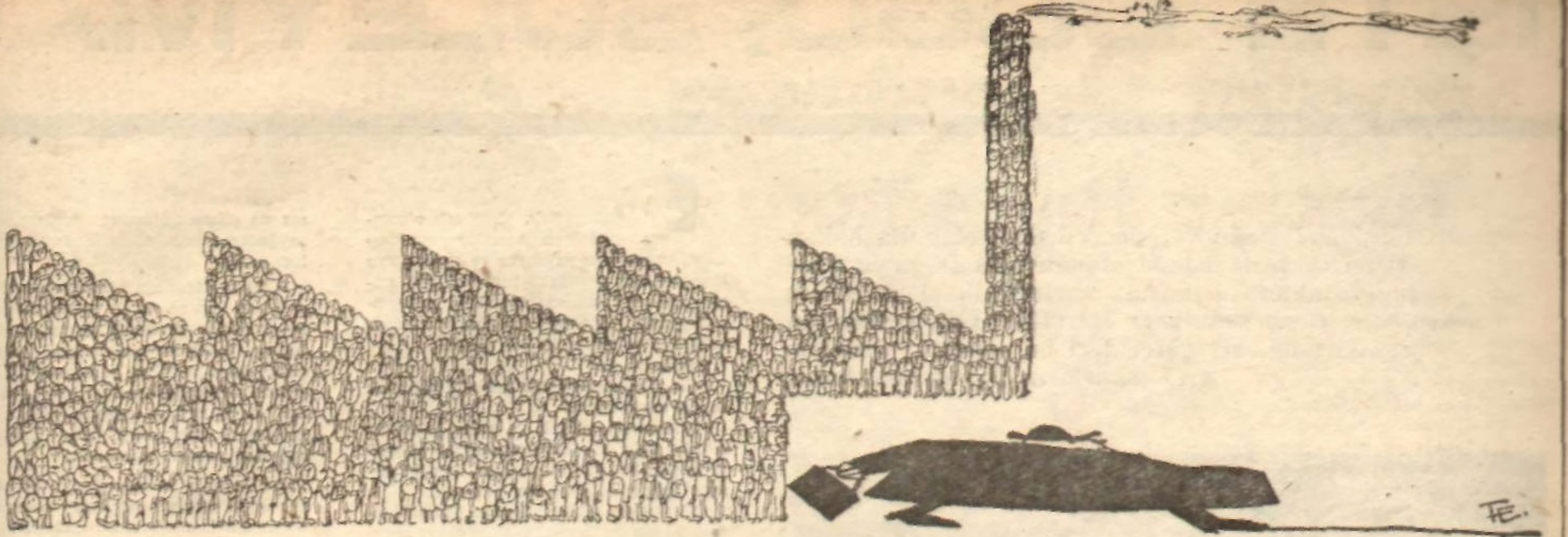
Neticede Fakir Baykurt, Muammer Aksoy ve Osman Nuri Koçtürk'ün de dahil bulunduğu bir heyet Çankaya'ya gönderildi. Ama Çankaya'da Sunay ile aralarında öyle konuşmalar geçti ki, Çankaya'ya gidenler de herhalde bu göreve seçildiklerine bin pişman oldular...

Gazetelerde ziyaretin ayrıntılarını okuyan delegeler de **«Keşke, Can'ın önerisine uysaydık»** diye pişmanlıklarını gösteriyorlardı...

ANT

Türküm, doğruyum, devrimciyim...
Yasam, iç ve dış gâvuru dışarı atmak,
Yurdumu tez-elden kalkındırmaktır.
Ülküm,
İşçiye iş,
Köylüye toprak,
Bebeye süt,
Yavruya ekmek ve kitap,
Gence gelecek sağlamaktır...
Varlığım,
Ulusal kurtuluşumuza,
Ve bağımsızlığımıza
ARMAĞAN OLSUN.

Can YÜCEL

Devrimci Eğitim Şûrası Bildirisi

1968 Yılı Eylül ayının 4-8 günlerinde Ankara da toplanan DEVRİMCİ EĞİTİM ŞÛRASI'**nın, 5 günlük yoğun bir çalışma sonunda vardığı sonuçlar aşağıdaki bildiride açıklanmıştır :**

Türkiye halkı, bugün emperyalist güçlerle birlikte bu ülkeyi sömüren işbirlikçi kapitalistlerin ve toprak ağalarının ekonomik ve siyasal alanda egemen olduğu geri bırakılmış bir toplumsal düzen içinde yaşamaktadır. Bu düzende, egemen olan sınıfların dış ve iç sömürüyü sürdürmekten başka bir çıkarları yoktur. **Bu nedenle ülkeyi yönetenlerin çıkarları halk kitlelerinin çıkarları ile çelişmektedir.**

Türkiye'deki bu temel üzerine yerleşmiş olan siyasal ve yöresel düzen ve çeşitli kurumlar bu çelişik düzenin niteliklerini yansıtıyorlar. Bu kurumlardan biri olan eğitim de düzenin bir parçasıdır ve hakim güçlerin çıkarlarına uygun bir amaca yöneltilmiştir. Bu koşullarda eğitimde devrim yapılması, toplumun ekonomik yapısının değişmesine ve siyasal yönetimin halktan yana olan güçler eline geçmesine bağlıdır. **Ekonomik ve siyasal bir devrim olmadan eğitimde devrim olamaz.**

Bu günkü eğitim düzeni ulusal istekleri karşılamayan ve Türkiye'nin ekonomik ve teknolojik ihtiyaçlarına yönelmeyen gerici bir düzendir. **Çünkü Türkiye'deki egemen sınıflar eğitimi dışa bağlı sömürü düzenini sürdürmek için bir araç olarak kullanmaktadırlar.**

EMPERYALİST güçler ve egemen sınıflar Türkiye eğitim sistemini kendi amaçlarına uygun bir şekilde şartlandırma yönündeki etkilerini gittikçe arttırmaktadırlar. Bunun örneklerini ülkemizin değerli insan kaynaklarını dışarıya yöneltecek şekilde çalışan ve beyin ihracında aracılık eden dışa bağlı ve halka karşı kurumlarda görmekteyiz. Bu kurumlarla eğitimimiz, gelişmiş kapitalist ülkelerin ihtiyaçlarını karşılayacak tipte insan yetiştirmek ve araştırma yapmak için alet edilmektedir. **İçerde de ülke üretimini arttırma ve Türkiye halkını bilinçlendirme yerine, zenginler için tüketici ve kitleler için uyutucu bir yapıya oturtulmaktadır.**

Bu nitelikte bir eğitimin Türkiye'de fırsat eşitliğini sağlaması olanaksızdır. Bugünkü düzende işçiler ve yoksul köylüler eğitilme ve böylece toplumda yeteneklerine uygun işler başarma olanaklarından yoksun bırakılmaktadırlar. Eğitim düzeni aynı zamanda ırk, din, dil ve bölgeler arasındaki eşitsizlik ile kadın-erkek ayrımının haksız sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte değildir.

Ülke çıkarlarına yönelmeyen bu düzen, eğitimin temeli olan öğretmene ve öğrenciye ulusumuza yararlı olacak yaratıcı ve geliştirici ortamı sağlayamaz. Bunu sağlamak için çaba gösteren öğretmen ve öğrencilere yapılan ağır baskılar bunun en belirgin örneğidir. Bu düzen Anayasa'da öngörülen araştırma, öğretme ve öğrenme özgürlüğünü önleyen, bilgiyi sınırlandıran ve öğretmeni, öğrenciyi, aydını ülke sorunlarına yönelmekten uzaklaştıran ters bir düzendir. Bu düzen aydınların sömürücülere uşak haline gelmesi ve halka karşı dönmesi için her türlü olanakları kullanan bir düzendir. Bu düzen yararlı bilgi sahibi olanlara ve bu bilgileri değerlendirmek isteyenlere karşıdır. Öğretmeni ve eğitmeni her türlü güvenlikten ve olanaktan yoksun bırakır. Öğrencisini de barınma, beslenme ve çalışma bakımından dayanılması güç bir durumda yaşatır. Bugün insan kaynaklarının üretken bir şekilde kullanılması için gerekeni yapmak olanağından yoksun olan bu düzen; ekonomik gerçeklerle gelecek kuşakları da Türkiye'nin üretim ve savunma gücünü sınırlayacak bir şekilde dışardan yönetilen doğum kontrolü ile planlama yoluna gitmektedir.

ÜLKEMİZİN bugün içinde bulunduğu koşullarla eğitim devrimi yapmanın olanaksızlığı açıktır. **Ancak Türkiye'nin geleceğinden sorumlu olan devrimci güçlerin eğitim alanında bugün yapacakları çeşitli eylemler vardır. Devrimci Eğitim Şûrası bu eylemlerini «Devrim için eğitim» görevi olarak saptamıştır.**

Devrimci eğitimin ilk amacı halkın siyasal bilinçlenmesine yardımcı olmaktır. **Çünkü devrimci bir yönetimin iktidara gelmesi, ancak kitlelerin devrim için eğitilmesi ve bilinçlenmesi ile mümkün olacaktır.** İşçi ve köylülerin siyasal hayata ve yönetime bilinçli bir şekilde ağırlıklarını koymalarını ve kendi çıkarlarına yönelen bir düzen kurmalarını sağlamak, eğitimin yerine getirmek zorunda olduğu bir görevdir. Bu bakımdan işçi, öğretmen ve öğrenci örgütlerinin bu yöndeki çabalarını dar anlamda, politik bir eylem değil; önceliği olan kamu görevi saymak gerekir. Bunu yapmayan kuruluşlar ve kişiler görevlerini yerine getirmeyenlerin sorumluluğunu taşırlar. Devrimci Eğitim Şûrasına katılmış olan işçi, öğretmen ve öğrenci kuruluşları ve aydınlar bu yoldaki eylemlerini işbirliği içinde düzenlemek yönünde olumlu adımlar atmışlardır.

Halkın siyasal bilinçlenmesi için gösterilecek çalışmalarda, üzerinde durulan önemli bir sorun da «Din» sorunudur. Bu konudaki uzun tartışmalar dinle ilgili bilimsel davranışın saptanmasına katkı yapmıştır.

DEVRİMCİ güçler kişilerin dinsel ihtiyaçlarına ve kutsal yerlere saygılıdır. Bunun sonucu olarak, Türk halkının dinsel inançlarının bu sömürü düzenini sürdürmek için alet edilmesine de karşı çıkmaktadırlar. Devrimci güçler, Türkiye'deki ekonomik ve siyasal çelişkinin niteliğini anlamak üzere ilerici güçleri, halkın dinsel inançlarına karşı göstermek ve dinsel inancı sağcılıkla özdeştirme çabalarındaki aldatmayı ortaya çıkarmışlardır. Devrimcilerin «karşısında olan «sağ» bugünkü sömürü düzeninin egemen sınıfları, dışa bağlı işbirlikçi kapitalist sınıfları, toprak ağaları ve bunları yöneten emperyalist güçlerin asıl gerici, bugün sömürülmekte olan dinine bağlı yurttaşımız değil, bu bozuk düzenin değişmesini istemeyen kimselerdir.

Devrimci eğitim örgütlerinin bugün yüklenmeleri gerekli başka bir görev daha vardır. Bu ana görev eğitimde Anayasa ilkelerine, ülke çıkarlarına, bağımsızlığa ve kişi onuruna aykırı uygulamaları önlemek, bunlara karşı direnmektir.

Çocuklarımızın bu temel ilkelere aykırı, çağdışı koşullar altında yetiştirilerek bir azınlığın bulanık emellerine araç edilmesini önlemek, Türk eğitimcilerinin görevidir. Devrimci Eğitim Şûrasına katılan güçler bu yöndeki eylemlerini saptamada görüş ortaklığına varmışlardır. Türkiye'de yerli ve yabancı özel okulların kapatılması savaşının yürütülmesindeki işbirliği, bunun belirgin örneğidir.

DEVRİMCİ güçlerin ülke sorunlarının çözülmesini sağlıyacak siyasal koşullara ulaşılması yolundaki eylemleri yanında, ileride uygulanacak eğitim devriminin hazırlanması için de bugünden çaba göstermeleri şarttır. Ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısının niteliği ve temel çelişkileri üzerindeki bilgilerinin geliştirilmesi ve devrimci bir açıdan değerlendirilmesi için, araştırma olanaklarına kavuşmak gereklidir. Yurt sorunlarını aydınlatmak, bunların ilerdeki çözüm yollarını aramak ve böylece ilerdeki uygulamalar için hazırlıklı olmak, Türkiye'nin geleceğinde sorumluluk payı olanların görevidir. Sorunların ve çözümlerinin açıklığa kavuşturulması aynı zamanda kitleleri bilinçlendirmede de etken bir araçtır. Yol arama çabalarından ötede, eldeki olanaklarla bazı uygulamalara da girişmek, yerinde olacaktır. Devrimci Eğitim Şûrasına katılanlar, bu ilkelere uygun örgütleşme yollarıyla ilgili önemli kararlara varmışlardır. Devrimci eğitim eylemlerinin düzenlenmesi ve eğitim devrimi hazırlıklarının yapılması için «araştırma ve planlama» alanlarında örgütleşme, bunun başlıca örneğidir. Bugünün sorunlarına gelecekte çözüm getirecek yollar konusunda da somut örnekler üzerinde durulmuştur. Devrimci Eğitim Şûrasında saptanan eğitim ilkelerine ve amaçlarına en uygun eğitim kurumları olan köy enstitüleri uygulamasından yararlanmak gerektiği sonucuna varılmıştır. İşçilerin ve köylülerin devrim ve devrimci eğitim ilkelerine uygun bir şekilde yetiştirilmesini sağlamak üzere geliştirilmesi önerilen «İşçi ve köylü üniversitesi» gibi kuruluşlar, bunun örneklerindendir. Devrimci Eğitim Şûrasına katılan kuruluşlar, bu yöndeki çabalarını işbirliği ve eşgüdüm anlayışı içinde yürütmek için ortak görüşe ulaşmışlardır.

Bu ilkeler, amaçlar ve eylem yöntemleri üzerinde tam bir görüş birliğine varmış olan Devrimci Eğitim Şûrası üyeleri ve Şûraya katılan kuruluşlar yaptıkları çalışmanın Türkiye'de devrimci güçler için önemli bir aşama olduğu inancındadırlar.

Devrimci Eğitim Şûrası, devrimci güçlerin Türkiye'de bağımsız, demokratik ve sosyalist bir düzen kurmak yönündeki ortak [illegible]ında ileri doğru atılmış büyük bir adımdır.

İŞTE DOĞU, SÜLEYMAN

Bu hafta ikinci Doğu gezisine çıkacak olan Başbakan Demirel, birincisinde olduğu gibi Doğu'ya yine pembe gözlüklerle bakacak, nurlu istikbal nutukları çekecektir. Genç sendikacı METİN GÜR, Demirel'in göremediği acı gerçekleri bu röportaj dizisiyle ANT okurlarına yansıtmaktadır.

Doğu insanı, bırakın karın doyurmayı, içecek sudan dahi yoksundur. Doğunun kadını kaynakların başında saatlerce bekleyerek su ihtiyacını ancak karşılayabilir.

ELLERİ çatlak, simsiyah olmuştu güneşten. Ayakları yere bastıkça yayıldıkça yayılıyor ve soğukkuyu lastiklerinin altındaki tırtırlar gibi, güneş kavruğu kırmızı toprakta izler bırakıyordu. İşte bu, Arapkir kazasının Ormansırtı köyünde bir köylü.

Sesleniyordu:

«Gı... Ceketimi getür cebinde bir avuç mazu var alam...»

Tabakasını çıkardı ve hangi bitkiden olduğu belirsiz tütününü, sigara yaprağı büyüklüğünde muntazam kestiği gazete kağıdına sarmaya başladı.

Ceket geldi eline ve köyün 60'lık Mehmet dayısı iri kıyım ellerini ceketin cebine sokarak, önceden birkaç sefer daha koyduğu derin bir bakır tasın içine Mazuyu boşalttı. Bir kilo ya olmuş ya olmamıştı.

Mazu Dabakhanelerde kullanılan bir ham maddeydi. Bir kilo Mazuyu bir araya getirmek için **en az bir gün dağ taş** demeden bütün **meşe kümelerini adım** adım dolaşmak lazımdı. Hem de yalınayak... Çünkü bu işe ayakkabı dayanamazdı ki...

«— Mehmet dayı Mazuyu ne yapacaksın?» diye sorunca:

«— Ne yapam yavrum, hiç değilse bir kilo gadar toplarsam kilosunu 3 liraya alıyorlar, cığara parası yaparım. Başka bir gelirimiz yoğ. Oğlanı Angaraya gönderdik, ciraglık yapsın da, ilerde adam olsun diye. Bizim hemişeriler sağ olalar Matbaa yanında, oğlana bulmuşlar bir iş. Ayda 115 lira alırmış. Bizim buranın vaziyeti işte bu oğul...»

«— Pekiy, Mehmet Dayı topladığınız Mazuları köyde mi satıyorsunuz, yoksa kazada mı?»

«— Köye toplayıcılar gelür, bizlerden toplar giderler. Gazaya gidemeyüz. Nasıl gidek? Ne elde var, ne de ayağta. Zaten gitsek bile köyde sattığımızdan bahalıya satamazığ ki. Çünkü gazada da aynı köyde toplayan adamlar aliy. Onlar bizden ucuza alabilmeleri için, kaç tane alıcı varsa ağız birliği yaparlar.»

Senelerce mideden hasta olduğunu ve bu yüzden de rahat bir gün görmediğini, hattâ hayatından bezdiğini söyleyen Mehmet Dayı bir anda yüzünü ekşitti ve ayva sarısını andıran traşsız suratındaki kıllar dimdik oldu: **«Bizi buralar çürüttü bu hale getirdi. Doğduğ cefayla... Gidiyorum işte yine yoksulluk ve cefayla... Bazı, bu yüzden irahmetlik anama gızıyorum beni dünyaya getirdiği için. Nedem... Nedem... Kime nedem»** diyerek içini acı acı çekti ve ağzına ne gelirse söyledi...

Ceketinin yakasındaki gatmerleşmiş terle karışık toz toprak birikintilerine sineklerin biri konup yüzü kalkıyordu. Günlük çalışmadan hayli yorgun düştüğü için yaslandığı eski güve yeniği yastıkta gözlerini uyku sarmaya başlamış ve senelerin ezilmiş çilekeş Mehmet Dayısı bir an için dünyasından vazgeçerek, kendi el sıvası kara toprağın üstüne upuzun uzanmıştı. İşte yine o meret uyku sarmıştı...

Köyde Akşam

Köyde akşam saat 18'de hayat tamamen sona eriyor ve gece fasıl hüküm sürüyordu. Alaca karanlıkta davar-sığır köye iniyor ve tarladan tapandan yorgun argın gelen köylüler bu saatten sonra da bunlarla bezgin bir şekilde uğraşıyorlardı. Bir ihtiyar köylü anasının küçük davar ağıllarının birinden sesi geliyordu: **«Olmaz olacağlar, çatlıyasınız da ellere galasınız ömür dörbüsü soyğalar...»** v.s. sözlerle serzenişte bulunuyordu.

Akşam karanlığı basınca bazı evlerde aydınlık için ne varsa yavaş yavaş yanmaya başlar. Aydınlık diyorsam lüks ve benzeri lambalar anlamayın, yananlar çıra, idare ve Nuh zamanından kalma sigara tablası şeklindeki teneke kutuların içinde fitil ve porsuk yağı... Köylü gazyağını bulamadığı için mecburdur hayvani yağları yakmaya.

Bu konuda konuştuğum Ali adında bir köylü şunları söylediği zaman tüylerim diken diken oldu: **«Abey, bir litre gazla bir seneyi çığaran vardır köyümüzde»** diyordu.

İşte zaten bundandır ki idare çırası köyde daha fazla tercih edilir. Çünkü bu çıranın fitil geçen boğazı çok dardır. Yandığı zaman boru fitili iyice sıktığı için gaz çıra sönmeyecek kadar gelir ve ölü gözü gibi ışıldar durur. Buna koyulan gaz en az bir ay dayanır. Köyde gazyağılı lambalar da her zaman yakılmaz. Ancak köylünün deyimiyle: «**Hükümet adamı**» gelirse, uzaktan gelmiş misafir olursa ve dini bayram akşamlarında yakılır. Kışın bu iş biraz daha kolaylaşır, çünkü odun ve tezek yanan ocağın etrafına bütün ev halkı kümeleşir oturur. Bazan bu oturmalar sıraya koyulur ve her akşam bir evde toplanılarak oturulur ve cenk kitapları okunarak vakit geçirilir. Böylelikle de hem odundan, hem de tezekten tasarruf yapılır.

Sabah saat 4 - 4.30 arası her evin en küçük ferdine kadar bütünü yerinden kalkar, uykulu ve çapaklı gözlerle çalışmaya koyulurlar. Akşama kadar herkes, her ne iş olursa olsun, ister gücü yetsin, ister yetmesin, çalışır. Köyün dağından 80 yaşında arkasında odun çeken olduğu gibi, 10 yaşındaki bir çocuğun da sırtında tarlalara gübre çektiğini görmek her an için mümkündür.

Köyde ayağı yer tutan çocuğun ilk işi çalışmak... Çalışmak... **«Bizim uşağlar da büyüyüp dağdan odun, yaprak çekecek duruma bi gelseler»** der köyün aşağı yukarı hepsi. Çocuk doğduğu zaman onu bir kurtarıcı olarak görürler.

Çocuk nasıl doğar?

Köyde çocuk dünyaya getirmek tamamen yaşlı kadınların inhisarı altındadır. Onların bildiği kadarı olur, gayrısı ise olamaz. Dünyaya çocuk getiren ana ne kadar acı içinde kıvranırsa kıvransın, orada ancak ebelik vazifesi yapan ihtiyar kadının vereceği talimat geçerlidir. Bu, bütün bu çevre köylerinde de aynıdır. Her sene üç, beş, on genç ana bu yolda kurban **gider.**

Köyün bekçisi Hacı Emmi iki sene önce büyük kızını çevre köylerden birine gelin etmişti. Kızın bir sene sonra bir çocuğu oluyor, ama bu doğumdan zor kurtuluyor. İkinci sene, ikinci çocuğu dünyaya getirirken ölüyor. Köylü toplanıyor, ölünün anasının isteğiyle cenazeyi köye getirip, bütün köylünün göğüsleri arasında kara toprağa veriyorlar. Hacı Emmi bir sene önce ölen kızının geride bıraktığı iki yaşındaki çocuğunun başını elleri arasında okşuyor, **«İşte bize yadigâr kalan bu oldu»** diyerek gözyaşını benden gizlemek için kafasını arkasına çeviriyordu. **Ana** bakımından mahrum kalan iki yaşındaki yavrunun ayakları simsiyah olmuş, üstündeki entarisinin yaması kopmuş,

BEY

karnının yarısı açığa çıkmış ve saçlarının arasına toz toprak dola dola rengi siyah mı, sarı mı olduğu belirsiz hale gelmişti. Hafif hafif dudakları kımıldadığı belli oluyordu, ama kim anlıyabilirdi ki derdini ana olmadan...

Yine bir sene önce yakın köylerden birinde üç çocuklu bir ananın, bütün vücudu şişerek bağıra bağıra çocuk yolunda öldüğünü köylüler acı hatıra olarak anlatırlar. Ve bütün kocakarı ilâçlarını denediklerini, bir türlü dermanını bulamadıklarını ve kasabanın uzaklığından, paranın yokluğundan da doktora gösteremediklerini anlatan bir kadın, **«Ne yapağ eceli gelmiş. Hem de şehit oldu, ne bağtulu onu»** diyordu.

Yağ değiş tokuşu

«Yemeğe soğaracı yaptım amma hiç de tadı yoğ... Vita mı, İta mı diyorlar adına, her neyse ortada gala bir et yağı varmış... Bizim herif gitmiş bir kilo almış gı... Amma bir türlü isdiyerekten boğazımızdan emmiy inanki. Kim bilir içerisine hangi zıkkımı katıylar ki böyle yemmiy.. Yemmiy... Ne yapağ bilmem ki? Ağartumuz az oliy nasıl tereyağını yiyek, her bir ihtiyaç bir yerde. Ne bilem bığtığ şu guru boğazın elinden.»

Bunları anlatan ak saçlı Dudu Nine elindeki bakraçta altı keçi ile bir ineğin sütü olduğunu ve yine de bakraç'ın dibini zor örttüğünü söylüyordu.

Köyde en kabadayı sayılı davar saklayan ya bir aile çıkar yada iki; bunlarda da 15-20 başı geçmez. Yalnız bu köyde değil Arapkir'in, Ağın'ın, Keban'ın ve Kemalye'nin bütün köylerinde durum aynıdır. Köylü fazla davar saklamaktan şiddetle kaçınır. Çünkü senede 30-40 lira tutan çoban parasını bile ödemekten yoksun, nasıl ödeyeceğini düşünür kara kara... Sonra bu bölgede kışlar hayli derin olduğu için yere kar düştü mü davar sığır eve kapanır ve ta mayıs hazirana kadar dışarı çıkamaz. İşte bu ağır besleme külfetinin altından köylü kolay kolay kalkamaz. Kış derin olduğu senelerde hayvanları ölü pahasına satışa çıkarılar ve çevredeki üç-beş gözü açık sevinir. Zaten davar toplayıcılar kışın ağrının derin olduğunu anlayınca hemen köylere akına başlarlar.

İki köylü karşılıklı muhabbet ederlerken kulak misafiri oldum; biri şöyle diyordu: **«İki çebiçle bir toğlu var, toplayıcılar gelse de versek çoban parasını ödesek. Senin haberin olsun da gelirlerse, Fatik'le bana haber sal olur mu gomşu?»**

Doğuda çocuklar gözlerini sefalete, yokluğa açarlar. Besinsiz, doktorsuz okulsuz, uygarlıktan habersiz bu yavrulardan çoğunun nüfus kağıdı dahi yoktur.

[illegible] İşte [illegible] ralar içinde [illegible] Allaha terked[illegible] miş [illegible]

Süt ve ötesi

Köylü bütün külfetine katlanıp beslediği davarın ne etini yiyebilir, ne sütünü, ne yoğurdunu ve nede yağını. O da sabahleyin kalktığı zaman acı acı çayı yudumlamaya başlar.

Sordum:

«— Şehirli şehirde çaydan bıkar köy hayatına özenir ki süt içsin. Siz tersine burada yine çay içersiniz. Niye süt içmiyorsunuz?»

«— Ağ nasıl içek evlat nasıl?. Binbir dert var. Gele gış kapısı. Şu gördüğün uşağlar hep bizim elimize bağiy... Her şey istiyler. Yoksa bizde biliriz ağzımızın tadını amma... İhtiyaç boğazdan indirir mi hiç. Herşey yerini ister derler eskiler. Biz herşeyin yerinde olmasından da vazgeçtik de artık ölmemeye çalışıyoruz» diyorlardı?

Köylünün çoğunluğu, her on, onbeş günde bir biriktirebildiği kadar tereyağını kazaya getirerek satar ve karşılığına Vita alır, onu yerler. Zaten bu süre içinde biriken yağ miktarı bir iki kiloyu da geçmez. Köylünün bunu böyle yapmasına çok zorlayıcı ve âcil sebepler mevcuttur. Hiçbir taraftan beş kuruş geliri olmayan köylü bunu böyle yapmazsa bir kutu kibrit dahi alamaz. Yani köyde hayat tamamen durur. Ürettiği yağı satacaktır ki ucuz yağ alsın, yesin ve arta kalan birkaç kuruşla gazını, tuzunu, kendisiyle beraber çalışan hayvanının yularını, semerini, sicimini, kışın pencereleri kağıtlayacak kağıdını (ekseri pencereler camla değil yağlı kasap kağıtlarıyla kapatılır) ve hattâ gurbete gönderdiği kimse varsa onlara gönderecek mektup parasını alabilsin.

Konuştuğum 40-45 yaşlarındaki (köylerde kimin kaç yaşında olduğunu kimse kesin olarak bilmez. Ancak doğum olduğu yılda olan evlenmelere göre ve o zamanki önemli olaylara göre tahminen hesaplanır. Bu çoğunlukla kadınlar içindir) bir köylüye:

«— Yatacak yatağınız var mı? Yoksa bu işi ne şekilde hallediyorsunuz?» diye sorunca şu cevabı verdi:

«— Rahmetli anamın sağlığında yaptığı paçavra kırpıklarıyla karışık bir yatağımız var. Başka da yok; 8 başız, çoluk çocuk çulda ve eski minderlerde yatmakta. Başka gücümüz bir şeye yetmemekte. Eğer misafir gelirse o bir gat yatağı da ona verir ve biz de sabaha kadar dut çarşaflarına sarılarak yatarız. Ne yapağ fakirliği kimse kapısına soğmiy amma bizimki ardına kadar açık. Sonumuz iyi gitmiy... Duyuyoruz şehirlerde de aynı durum mevcutmuş. Git gide fakirlik boğazımızı daha şiddetli sıkmaya başlamakta. Geleceğimize hiç de ümitle bağmık.»

«— Kaç çocuğunuz oldu ve bunlardan şu anda hayatta olanları kaç tane?»

«— 7 çocuğumuz oldu. Bunlardan üçü 1-2 yaşlarında öldü. Diğer dördü ise hayattadır. Amma ola ki neydem birinin bacağı topal, birinin gözü şaş ve biri de küçükken çiçek döktüğü için yüzü çilli. Görüyorsun ya bizim herşeyimiz yarım. Neydem böyle nalla mığ arasında yaşarcasına yaşamayı. Neydem böyle hayatı... Neydem böyle dünyaya gelmeyi... Keşke analarımız doğurmaz olaydı.»

Dertliydi işte böyle doğunun yedisinden yetmişine kadarı. Zaten senelerce unutulmuş bir bölgenin halkından başka ne beklenirdi ki. Açlığın, sefaletin anayurdu ve ölümün eşiğiydi buralar...

Bu yokluk diyarında bir de korkunç şeriatçılık alabildiğine dal budak salmış hüküm sürüyor ve yağ, süt, et bu yolda çalışanların boğazına iniyordu. **«Suya düşen yılana sarılır»** misali köylü geçim bunalımının altından çıkabilme ümidiyle bundan medet umuyor ve kendi boğazından kestiğini şeriat tüccarlarına veriyordu.

6 ay önce bu köye de bir şeyh'in geldiğini, mensup olduğu tarikatın propagandasını bir evde toplanan köylülere yaptıktan sonra isteyenin bu tarikata **«Allah yolunda çalışmak»** için girebileceğini bildirdiğini köyde büyük küçük herkes söylemekteydi. Bu, yaşlı köylü kadınlarının bir hayli ilgisini çekiyordu. İki lâfın arasında **«Şeyh böyle söyledi, Şeyh şöyle söyledi»** diyorlar ve onu sembol olarak gösteriyorlardı.

Tarikata girmeyen bir köylünün ağzından dinleyelim:

«— Birkaç ay önce, elinde ses alan makinesi olduğu halde sakallı ve temiz giyinmiş adam çıktı geldi köye. «............» adındaki komşu bununla tanış çıkarak elini öptü ve bize dönerek «Bu Şeyh'tir, bundan el alanların işi rastgidermiş» **dedikten sonra aldı evine götürdü. Tabii bunun geldiği köyde yayıldı,** camide namaza gidenlere **söylendi ve** duymadık kimse kalmadı. **Komşunun** evine toplandık. hocanın elini öperek söylediklerini dinlemeye başladık. **Konuştu...** Konuştukça da ağzı köpürüyor ve yüzü terliyordu. Bundan sonra getirdiği ses alma makinesini açtı. İçinden bir sürü sesler çıkıyor ve hıçkırıklar, bağırtılar geliyordu. Bu sesler çıktıkça adam da coştu ve bunu gören bizim komşular da kafalarını yere vurmaya başladılar. Bu vaziyet saatlerce devam etti. Sonunda Şeyh çantasından bazı kağıtlar çıkararak «Tarikata girmek isteyen var mı?» diye sordu. Ev sahibiyle beraber 9-10 kişi gireceklerini söylediler. Şeyh bunlara «10 ar lira gayidiye parası» vereceklerini söyledi. Olmayan olanlardan borç alarak Şeyh'in istediği parayı avucuna koydular ve böylece o tarikatın müritleri oldular. diyordu.

Gerici, tutucu ve uyuşturucu akımlar doğu köylüsünün üstünde deneniyor ve her önüne gelen bir yamasına sahip çıkıyordu.

Yalınayaklar

Bir çift kösele ayakkabı tam bir sene giyilir. Dağ taş, yaz kış hepsi bir tek ökçeli ayakkabının sırtından geçer. Köyde bunun bir adı da yemenidir. Kıyamaz ayakkabısını, devamlı giymeye ve onu âdeta gözü gibi korur köylü. Zaten devamlı giyecek olsa her ay bir ayakkabı eskitir. O ayaklar dolaşır akşama kadar dabanvay dağı taşı. Nasırlaşmıştır altı, hem de bir santim kalınlığında. Ağaç yırtığı, taş yırtığı ve parmakların uçlarını taşlara çala çala parçalanan tırnaklar... Ayaklar âdeta insan ayağı şeklinden çıkmış yalınayak geze geze, ayakkabı kalıpları bile uymaz... Yalınayak gezmekten gözler tüm bozulmuştur. Her dakika şırıl şırıl akar su... Çapaklanır göz. döner baş yalınayaktan.

Gelecek Hafta

Çulsuz yaşayıp kefensiz ölenler

PIRAG'A GELİNCE...

Abidin DİNO

— Antibes (Fransa)'den yazıyor —

PIRAG'DA DÂVETSİZ TANKLAR
— Sosyalizmin gücünü azaltıyorlar —

ÇEKOSLOVAKYA'DA asıl öz sorun, dünya çapında sosyalizmin anlamı, temel davranışlar, milletlerin bugün ve yarın yaşantı ölçüleri, sosyalizme giden bir dünyada millî haklar, sosyalist ahlâk, toplumsal ve kişisel özgürlükler, tüm emekçi insanlık kurallarıdır.

Bu tarihî dönüm noktasında etkilerini gösteren bütün verileri teker teker sıralamak gerekirdi, bu yazıda sadece önemli saydığım baş konulara değinmekle yetineceğim.

En geniş ocağı Viyetnam olan harplar, silâhlı çarpışmalar, gerilla, barış içinde eş yaşama yahutta çatışma politikası (soğuk harp), atom ve uzay yarışması, son sürenin en belirgin konuları olmuştur. Bu arada barış içinde eş yaşama politikasının dünya halk oyunda sosyalizm lehine yarattığı ortam, küçümsenecek gibi değildi, sosyalizm, açık bir yarışmada, barış içinde halkları kendine çekeceğini ileri sürüyordu, barıştan faydalanan ülkelerde (faşist boyunduruk altında bulunanlar hariç), başarılar kazanıyordu.

Fakat karanlık bir komplo sonucu öldürülen başkan Kennedy'nin yokoluşu, başkan Kruşev'i devirdiği gibi, barış içinde eş yaşamayı da ağır yaraladığını düşünmek doğru olur. Kapitalizmin en azgın kanadı tekrar hücuma geçmişti. Gün geçtikçe ayaklarının altında yerin sarsıldığını duyan emperyalizm, bilinen cinayetlerine, mızıkçılıklarına saldırılarına yeni bir hız veriyordu ve bu yüzden karşı tedbirler alınıyordu. Barış içinde eş yaşama ilkesi buna rağmen, iniş çıkışlarla sürdürüldü. Gerçi emperyalist canavar kafesinden kaçmıştı, fakat kafes kapısını açık bırakmak, onu tekrar daha az tehlikeli hâle getirmek gerektiğini düşünmek tutarlıydı. Bu yolu yeğ görenlerin başlıca dayanağı, üçüncü dünya harbi denen çılgınlığa girişildiği takdirde, atom silâhları ile paylaşılacak koz'un, bütün insanlık için havsalaya sığmaz yıkıntılar doğuracağı gerekçesi idi. Atom mantarları ile kavrulmuş bir dünyadan, millet ve uygarlıklardan geriye ne kalacaktı; kırıntılar. Gerçek mi bilmem, Mao'ya göre bunun fazla bir önemi yoktu, arta kalacak olanlar, emperyalizmden arınmış bir dünyada sil baştan üstün uygarlıklar kuracaklar, üreyeceklerdi. İnsanoğlunun yarısını yokedecek, milletlerin çoğunu küledecek böylesi bir «zafer», pek imrenilecek bir çözüm değil. Ne olursa olsun, emperyalizmin artan saldırıları karşısında eli kolu bağlı durulacak değildi, ve bu yüzden varolan iki büyük politik görüş büsbütün önem kazanıyordu; ya canavarın üstüne üstüne yürümek (ki bunun sonucu mutlaka atom harbi demek değildi), yada kâh kamçıyı şaklatıp, kâh kafesin eşiğinde yemler bırakıp (ekonomik yemler), canavarı tekrar kafeste terbiye etmeğe çalışmak.

İmgelerle kabataslak özetlemeğe çalıştığım bu iki tutumun biri Çin cumhuriyetinin, diğeri Sovyetler Birliği'nin politikasını yansıtıyor. Bu iki imge elbette gerçeği tüm kavrıyamıyor. Nitekim Çin, sözlerde ve başkalarından beklediği davranışlarda sert ve riskli tutumu öngörmekle beraber, kendi sınırları dışında gayet ihtiyatlı davranıyor, Amerikan uçaklarının yüzlerce provokasyonlarına, Formoza'dan gelen meydan okuyuculara rağmen, doğrudan doğruya düşmanla çarpışmaktan dikkatle kaçınıyordu. Çin, ancak kendi topraklarına doğrudan doğruya bir saldırı karşısında gereken karşılığı verecekti.

Sovyetler Birliği'ne gelince, bütün ihtiyatlı davranışları yanı sıra, emperyalizmle savaş yürüten ülkelere, elinden gelen yardımı yapmaktan geri kalmamıştır.

Sosyalist cepheyi zayıflatan bu farklar askıda duradursun, başlıca emperyalist güç olan Amerika, bütün iştahına rağmen, ayrı tutumla sosyalist devin karşılık verme gücünü biliyor, saldırılarına bir takım tehlike «çizgileri» çiziyordu. Hem de doğrudan doğruya giriştiği başlıca askeri saldırı alanı Viyetnamda kuyruğu sıkıştıkça, diğer saldırılarını ya aracılarla, yada emrinde bulunan burjuvazilerle, cuntalarla yürütüyordu. Bu karışmalar yalnız devletten devlete değil kendi millî kararı ile sosyalizme kayması mümkün olan devletlerde, gizli servisleri ve yerli yardakçıları ile de uygulanıyordu. Barış içinde eş yaşamanın önemli bir kuralı olması gereken, milletlerin iç düzenlerine diledikleri politik yönü verme ilkesi, Amerika tarafından sık sık çiğnenmiştir. Sosyalist dünya ile kapitalist dünya arasında her çeşit silah tiplerinde erişilen güç dengesi, doğrudan doğruya karşılaşmaları -bir dereceye kadar- frenlemiştir. Üstelik Amerika'nın Viyetnam'da ummadığı yenilgiler yüzünden Avrupadan kuvvet çekmesi bile gerekmiştir. Vaşington İkinci dünya harbi biter bitmez, her ihtimâle karşı bütün gücü ile Sovyetler Birliği'ne karşı dirilttiği faşist eğilimleri barındıran Batı Almanya'yı güçlendirmiştir. Amerika nazilliğe elaltından yardımcı olmuştur. Seçimlerde bu sayede önem kazanan neo-nazi parti ve örgütlerden başka, Batı Almanya Ordusuna bağışlanan yeni silâhlar, hattâ atom harbine yarayışlı araçlar, Amerika'nın politik ve askeri ard düşüncelerini açıklıyordu. Amerika'da yaklaşan seçimlerde her iki baş partinin adayları da soğuk yada sıcak harpçi kişilerdi, Amerika barışçı bir aday çıkarma gücünden yoksundu. Buna rağmen, tekrar söylüyorum, özellikle Viyetnam harbi ve dersleri, Amerika'yı büyük serüvenlerden alakoyacak olgulardı. Sovyetler Birliği'nin Viyetnama yaptığı yardımı azaltmak için C.İ.A. halk demokrasilerinde ve özellikle Çekoslovakya'da kendine bağlı bir hareket yaratmak umuduna kapılmış olabilir mi? Tek bir memlekette böyle bir denemenin sonuca varması için, halk demokrasilerinin ve Sovyetler Birliği'nin tetikte duran güçleri olmaması, böyle bir manevraya karşı koyacak kadar deneyli kadroların Çekoslovakyadan silinmiş bulunması lâzımdı. Oysaki; olaylar Çekoslovak sosyalistlerinin vatanseverliğini ve her ortamda kavga gücünü, prensiplere bağlı kişiliklerini fazlası ile ortaya koymuştur.

İşi öteki cepheden de düşünelim : Sovyetler Birliği NATO'nun 1967 yılından beri benimsediği «esnekli karşılık» sistemine, yani veryansın bir atom harbine değil, önce karşılıklı dalma - savunma stratejisine, yani motorlu ve çok hareketli harp pilanına hazırlıklı bulunması gerekmiştir Çekoslovak ordusunun 14 tümeni böyle bir harpte, kendilerine düşecek işi yapacak durumda ve yetenekte değil miydi? Uzman değilim ama, bence sosyalist savunma bakımından Sovyet generallerinin endişeye kapılması abesti, Viyetnam harbi sürdükçe ve sonuçları kendini duyurdukça, Amerika'nın ve Nazi dostlarının Avrupa'da bunca tehlikeli bir saldırıya geçmeleri mümkün olmadığı gibi kenardan böyle bir kapışmayı sevinçle izleyecek Çin'e pek büyük bir hediye olurdu Nasıl ki tersi de doğru, Sovyetler Birliği Avrupada bir saldırıya geçse, Çin'e sınırsız olanaklar vermiş olurdu. Nerden tutulursa tutulsun, büyük bir değişiklik olamazdı Fiilî «statu quo», Yalta'da Çörçil ile Stalin'in mavi kalemlerle dünyayı paylaşmasından değil, yukarıda kısaca belirtmeğe çalıştığım Çin sorunundan, Viyetnam harbinden ve güç dengesinden doğuyor. Şu halde küçük devletlerin kaderi, diledikleri rejimi seçme hakkı temeli «dondurulmuş» durumda mı? Hayır, kararını vermiş, kan ve gözyaşı bedelini ödemeğe hazır bir milletin karşısında fiilî denge surları, güneş altında buzlar gibi eritebiliyor.

Bu noktaya kadar söylediklerim tutarlı ise, şimdi Çekoslovakya sorununa yakışabiliriz.

Sanırım asıl can alıcı tartışma, alışılmış düzende değil, siyasi oluşumun çok başka bir alanında toplanıyor.

Sıcak yada soğuk harp, statu quo, kapitalist ve sosyalist dünyanın hem iktisadi, hem psikolojik gelişmeleri tarafından etkileniyor. Kapitalist dünyaya özgü olan gelişmeler daha keskin biçimler alıyor. Sosyalist dünyada da gelişme krizleri yok değildir, fakat bünyesi bakımından sosyalist sistem bunları savuşturmak için daha az zahmet çekiyor. Başka başka memleketlerde değişik sosyal gelişme ve dönemlerden beri sosyalizmin kurulmasına girişilmiş olması, denesizlikler yarattığı gibi, sosyalizmi iktisadi alanda kurmakta deney kazanmış ülkelerde de, yeni ve daha yüksek gelişme basamaklarının gerektirdiği toplumsal yapıdaki yaratıcı deneyler yöneticilerde korkular hattâ kimi zaman panikler bile yaratıyor. Marksist kurucuların karşılaşmadıkları durumlardaki örnekler el altında olmayınca, eski metodları uygulama tutkusu beliriyor. Serde revizyonizm «günahını» işleme korkusu da var! Revizyonizm diye bir şey yoktur demek istemiyorum, fakat marksistler için yâni sonsuz oluşuma, çelişkilerin dialektik varlığına ve bundan doğan yenilik gereğine inanmış, akıl erdirmiş, geleceğe yönelmiş kişiler için-marksist yaratıcılığı bir yana bırakıp, onun tam zıddı olan dogmatik reçetelere sığınmak, revizyonizmin en büyüğüdür. Üstelik, revizyonizme ve emperyalizmle işbirliğine kayma ve sosyalist ilkelerden ayrılma töhmetini birbirine yağdıran devletler eksik değil, bu yüzden askeri karışmalar gerekecekse, acaip sonuçlar ortaya çıkar : Küçük Arnavutluk, Moskovayı «revizyonistlerden» kurtarmak için ordularına yürüyüş emri versin mi? Koca Çin, yeni bir uzun yürüyüşe girişip Bükreş'i «revizyonistlerden» temizlemek için ordularını salsın mı? Sınırları uzak diyelim, ya iki küsmüş komşu, Sovyetler Birliği ile Çin, doktrin ayrılıkları ve kuşkuları yüzünden çarpışsınlar mı? Böylesine bir «kadriy», olsa olsa sosyalist ülkelerin, «en güçlünün yasasına» başvurduklarını gösterir ki, sosyalizmin ve dünyanın hâli nice olurdu? «Yardıma çağrıldık» özürleri, «kardeşçe yardıma koştuk» sözleri tutarlı değil. Belki şu yada bu ülkelerde böyle utanç verici çağrılar çıkartacak gruplar bulunabilir, fakat bunların kendi halkları ile ve sosyalizmle ilgileri kalmamış demektir. Dubçek'e karşı tepki yaratmaya çalışanlar bu kanattan gelmiştir, «mektuplar» bunların işiydi, ve bu çeşit insanlardan belki Pekin'de yada Moskova'da aransa bulunur.

Bu çıkmazları bir yana bırakalım ve daha doktrinel dayanakları olan bir düşünce üstünde duralım. Kimi liderlere göre, soğuk harbin artması, çarpışmaların yayılması, baş cephe olan Viyetnam'a bir hizmettir, değil mi ki Amerikan emperyalizmi güçlerini dağıtmaya mecbur kalacaktır. (Çekoslovakya konusunda Castro'nun tutumu, söylese de söylemese de asıl bu yüzden. «Yüz tane Viyetnam yaratılsın» dememiş miydi cesur Che?) Hem de kimine göre Çin'le de bir anlaşma platformu bulunabilirdi bu yoldan. Çekoslovakya (olayların ve sosyalist kanattan gelen tepkilerin gösterdiği gibi) buna en az uygun olan ülkedir.

Öte yandan (olaylar alabildiğine basit değil), general De Gaule'un güttüğü Avrupa ve dünya siyasetine göre, orta ve küçük güçte olan devletlerin, unutulmaması gereken siyasi ve ekonomik varlığı hesaba katılmalıdır. Generale göre soğuk harpçi yada harpçi «çözümler», ne olursa olsunlar ve kim kazanırsa kazansınlar, Avrupa devletlerinin-özgür varlıklar olarak-sonunu getirecektir; Viyetnam harbine son verilmeli, soğuk harp durdurulmalı, barış içinde eş yaşama sağlanmalıdır. «İhtiyatlı kapitalizmin» sözcüsü De Gaulle'un görüşü, orta ve küçük devletler bakımından önemsiz değil.

Bu verileri yanyana dizdikten sonra, demin ortaya attığım soruya bir karşılık vermek gerekiyor. Sovyetler Birliği'nin temel davranışında bir değişiklik mi var? Sovyet sefirlerinin yabancı başkentlerde sözlerine bakılırsa, hayır. Çekoslovakya'ya 500.000 askerin girişi sosyalist kampın bir iç «ayarlama» eylemidir, «mobilyaların yerini değiştirme haftası» yaşanmıştır sadece, emperyalistler sindirilmiş, Çekoslovak sosyalistleri ve halkı sevindirilmiştir... O halde Fransız ve İtalyan komünist partilerinin, ve daha birçoklarının telâşı boşuna, Çekoslovakya'nın, Sovyetler Birliği'nin ve sosyalist dostları, yersiz endişelere kapılıyorlar, partilerin ve memleketlerin birbirinin içişlerine karışmama ilkesi, ne sihirdir ne keramet yerli yerinde duruyor..» Pırag'a döndükten sonra Başkan Svoboda ve Dubçek'in konuşmaları, bu düğün dernek düşlerini yansıtmadığı gibi, yurtlarının dışında geçirdikleri günler, millî bağımsızlığı geri getirmek için göze alınmış kısıntıların, baskıların izlerini, fazla söze hâcet kalmadan yansıtıyorlardı.

Öyle ise bunca elverişsiz bir duruma neden düşüldü? Dünya halkoyunu sarsan «kaçınılmaz olay», çok gizli müthiş bir emperyalist oyun yüzünden mi? Bu ne olabilirdi? İşin şaşırtıcı yönlerinden biri de, bugüne dek hiç bir Sovyet liderinin dünyaya seslenmemesi, derli toplu bir anlatıma girişmemesi. Emperyalistlerin Çekoslovakya'da bulunan adamları, ülkeyi önce tarafsızlığa, arkasından da kendi kamplarına mı çekeceklerdi? Buysa korku ve tedbir, Çekoslovakya sosyalistlerine hiç güven kalmamış demektir, buna inanmak için yeterli sebep yoktu.

Çekoslovakya'da, tekrar ediyorum, sosyalizme bağlı bir Çek ordusu, halk örgütleri, gençlik vardı, gericiler tutunma, hele devleti ele geçirme şansından yoksundu, buna yol açacak bir platformları yoktu, Dubçek ve arkadaşları sosyalizmle birlikte milli özgürlük bayrağını ellerinde tutuyorlardı; kural açık, milli bağımsızlığın ve özgürlüklerin öncüsü olduğu ölçüde sosyalizm zafere ulaşıyor, bu ilkelerden ayrıldığı ölçüde geri tepiliyor. Sosyalizme yeni bir hız verme fırsatı karşısında, kusurları yada eksiklikleri ne olurse olsun, gençler ve aydınlar, sanatçıların en önemlileri tekrar coşmuş, Novotnicileri unutturan Dubçek ve arkadaşlarının peşinden yürümeyi içtenlikle dilemişlerdi. *Varşova paktı tankları* Çekoslovakya sınırlarını aşınca, gericilerin her yerde bayram ettikleri besbelli, hiç bir askeri zafer onları bunca ferahlatamazdı. Sevinçlerini gizlemek için başlarına yalancıktan küller dökmelerine, *sahte* ağlaşmalarına bakmayın, asıl şimdi işleri yoluna girebildi. Dışa vurduklarının tersine, Dubçek'in özgürlük deneyi onlara korkudan soğuk terler döktürüyor, ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Tek çareleri yaman *komplolar hazırladıklarına* dair Varşova güçlerini inandırmak, karışmalarını sağlamaktı. Ve bu **tuzağa düşürüldü**. Beneş vasıtasile Sovyet Başkomutanı Mareşal Tuhagevski ve arkadaşları Stalin'e hain diye gösterilmemiş, ve *kurşuna dizdirilmemiş* miydi? Bunu el altından Gestapo yaptırmamış mıydı? Ağustos olaylarından önce, Çek önderleri hakkında bu çeşitten fısıltıların, gerekli yollardan ulaştırılmış olması hiç de imkânsız değil, nasıl ki bu kampanya devam *ediyor*. Gerçek şudur ki, yabancı ordular (müttefik de olsalar, İkinci Dünya harbinde Çekleri nazizmden kurtarmış da olsalar), Çekoslovak topraklarında davetsiz durdukça geçen her saat, her saniye tehlikelerle doludur. Dubçek ve arkadaşlarının otoritesi yıpranmaktadır, sosyalizmin gücü azalmaktadır. Pırag'da ve sınırlarda Çek olmayan tanklar durdukça, Moskova anlaşması çıkmazdan kurtulma çözümleri getiremeyecektir. Halkın ve idarecilerinin şimdiye kadar gösterdiği nerdeyse insanüstü siyasi olgunluğun sürdürülmesi umulsa da, yanlış hesaplardan doğmuş durumu düzeltmek için en kestirme yoldan gitmek, Çekoslovakya'ya tam bağımsızlığını geri vermek lâzımdır.

Neden dünyada en önemli sorun özgürlük sorunudur, neden hiç bir askeri zorunluk bu gerçeği ortadan kaldırmaz? Özgürlüğü kişisel ve örgütsel düzeyde bir lüks sayan kimi marksistin tersine, hele yaşadığımız günlerde, özgürlük baş sorundur kanısındayım. Mekanist ve ezberci, sözüm ona «realist» görüşlerle anlaşılamayacak olan bugünün özgürlük zorunluğu, gerçi ilmi sosyalizm için beklenmedik bir yön taşımıyor. Yeryüzü milletlerinin kapitalist cendereden bıkma eğilimleri, sadece sömürüden değil, kapitalist yabancılaşmalardan yılmaları yüzünden artıyor. Kapitalizmin gündelik yaşamı âhenkli biçimde düzenleyememesi -örneğin şehircilikte, mimaride, dinlenmede, çalışmada, yaratmada, sanatta- insanoğluna gerçek bir yaşama gelişmesi sağlıyamaması, hele emekçi sınıflara ve gençliğe yaratıcı alanlar açamaması, çok önemli devrimci bir birikim meydana getirmiştir. Kapitalist memleketleri duzeklatan milyonluk genel grevler, şehirleri sarsan gençlik gösterileri - bilinçlenme dereceleri şimdilik sınırlı da olsalar - muazzam önem taşımaktadırlar. Bu hareketin dışında kalan kıt'a yok! Bunun muhtemel sonuçları, değerlendirmeler doğru yapılır, eylem doğru yolda yürütülürse, devrimden yana etkileri şaşırtıcı olacaktır.

Özgürlük isteği elbet yeni değildir, kölelikten sömürülmüş proleterliğe kadar bütün aşamalarda artan bir hışımla duyulan özgürlük çağrısı, sadece sonsuz değil, aynı zamanda her çağda daha bilinçli ve kaçınılmaz bir yükle, yüzyılların içinden çıkagelmektedir. Sosyalizmle kapitalizm, çeşitleri olan ve ikiye ayrılan bu iki düzen, haberleşmelerin ve gezilerin yaygınlığı içinde, kitleler tarafından mukayese ediliyorlar her alanda. İktisadi başarıları ile, eğitim, konut, sigortalar vb. yönünden üstünlükleri ile mukayeselerden korkmayacak hale gelen sosyalizm çeşitleri, üstünlüklerini arta kalan alanlarda da, hele özgürlükler konusunda vermek zorundadır. İktisadi sömürüden kurtulmuş ülkelerde bile, kimi yerde emekçiler ve gençlik, kimi yerde şimdilik yalnız gençlik, daha yaygın özgürlüklerle bağıntılı sorunlar yaratıyor. Bu sözün doğal, temel ereği âhenkli bir toplum içinde kişiye çok yönlü tam özgürlük vermek olan sosyalist sistemde, aşırı merkeziyetçiliğin sabırsızlıklar, tedirginlikler doğurmaması mümkün mü? Bu alanda gerçekleri doğru olarak tartabilmek için marksizmi kuranların, uygulanmasına ilk girişenlerin ölçüleri ile durumu incelemek lâzım. Vesikalar ortada, Lenin'in ölümünden az önce iş arkadaşlarına yazdığı son mektuplarda, direktiflerinin karikatürü haline getirilmiş merkeziyetçiliği, ağır bir dille suçlaması boşuna mıydı? Milli özgürlükleri, emekçi özgürlüklerini, kişi özgürlüklerini ezen aşırı merkeziyetçi, bürokrat ve zorba uygulamalar baş gösterirken Lenin'in hasta döşeğinden uyarmaları, alarm işaretleri, hesaba katılmamışlardı. Lenin'in bütün son gücü ile töhmetlendirdiği bu azgın merkeziyetçilik, 30 yıllarında, 40 yıllarında, 50 yıllarında uygulanan katmerleşmiş «merkeziyetçilik» ve sonucu olan azman bürokrasi çeşidi yanında bir hiç'ti. Bir karşılaştırma yapılınca, Lenin'in çileden çıkaran tek elden yönetme eğilimi ile sonraki tek elden zorlama sistemi arasında, astronomik bir baskı artışı görülür. İktisadi alanda ve kültüre ulaşma gibi kesimlerde önemli özgürlükler gelişirken, garip bir çelişme ile, politik, sendikal kültürel yaratma ve kişisel planda karar verme mekanizması daralıyor, emekçiler diktatoryası yerine - birkaç emekçinin bile değil - kişisel bir diktatorya ve bunu uygulamak için gerekli sert bir baskı mekanizması yaratılıyordu; halkın sosyalizme inancı, buna rağmen engelleri aşmış ve hızla, iktisadi, teknik ve askeri başarılar sağlanmıştır, bunlar tarihe geçmiş tartışma dışı bilinen şeyler, fakat sosyalizm, kişi kutlaması hastalığına tutulmuştu. Yaratılan baskı makinası o kerteye varmıştı ki, parti üyelerini ve halkı hallaç pamuğu gibi atan güç, kendi kendini de kemiriyordu. Yagoda'dan Beria'ya kadar süren senelerde, sorgusuz sualsiz milyonlarca insanın kaderi ile oynanmıştı, ayakta kalan özgürlükler — hadi ölçülü olalım— son derecede daralmıştı. Bunun sonuçları sürekli olmaz olur mu? 20. Kongreye rağmen, Sovyetler Birliği'nde özgürlükle ilgili çözülmesi gereken düğümler vardır. 35 yıldan beri aynı özürleri ileri sürenler (dış ve iç tehlike) Lenin'in uyarmalarını yaparken, bunların fazlası ile var olduklarını hatırlasınlar. Sosyalizm artık tek bir memleketin işi değildir, yayılan büyük istek sereserpe bir yaşamadır, sürükleyici sosyal istek budur ve müthiştir. Bolluk değil tek erek, ondan üstün özgürlüktür, her kademede tartışma ve katılma —gerçekten imeceli katılma— örgütlenme —gerçekten özgür örgütlenme, yaratma— gerçek yaratma, üretime, kültüre ve devlete özgür, engelsiz katılma eylemidir. Tepeden inmeci yöntemleri ve kısıntıları yenmiş, biçimsel kapitalist özgürlüklerin, fersah fersah ötesinde, yeni özgürlüğün günü ağarmaktadır, bu ışık geri tepilemez; Asıl büyük strateji alanı budur, gerçekçilik bunu anlamakta.

Bir de milli bağımsızlık ve «autodetermination» sorunu, bütün gücü ile karşımızda duruyor. Yine kurucuları ele alalım, Lenin'in bir ömür boyunca hırçın bir titizlikle savunduğu ilmi sosyalizmin bu alandaki görüşleri apaçık. Milletlerin kendi sınırları içinde kendi kendilerine yön verme ve karar verme özgürlüğü, yani bütün diğer özgürlükleri taçlandıran baş özgürlük —burjuvazilerin çıkarları gereğince seve seve çiğnedikleri ve çiğnettikleri o baş özgürlük—, ilmi sosyalizmin kesin olarak gözetilmesini emrettiği bir özgürlüktür. Lenin'in, yıllar boyunca yorulmaz bir öğretmen gibi anlatmaya çalıştığı şey, sosyalizmin kitleler tarafından desteklenmesi, ereklerine varması için, geçici kayıpları bile göze alarak, sarsılmaz prensiplerle milli bağımsızlıklara saygı göstermek yasasıdır, hem de kayıtsız şartsız. O kadar ki Lenin, dileyen milletin, Cumhuriyetin, Sovyetler Birliğinden ayrılmasını bile savunmuştu. Neden? Çünki milli özgürlük ve isteğe saygı, sosyalizmin dünya çapında *başarısı* için elzemdir. Bu dersi anlamadan biri çıkar da, «ya milletler arası emekçilik dayanışması ne olacak?» derse, karşılık besbelli: milletler arası emekçilik dayanışması ancak ve ancak milli bağımsızlığa «tam ve eksiksiz» kavuşmuş milletler arasında geçerlidir. Böylesi milletlerin emekçileri arasında sınırlarına, haklarına, kişiliklerine «kıskançlıkla bağlı» kalmaları şartile mümkündür, yoksa ne emekçiler dayanışması kalır, ne de özgür millet. Dayanışma, kaderini başkasına terketmek değildir, yoksa iş uyduluğa bile varır. Bunu kavramayan «sosyalist» sosyalizmi kendi halkının hizmetine koymuyor, kendi halkını yanlış anlaşılmış soyut bir sosyalizmin hizmetine koyuyor demektir. Önemli bir ayrım!

Ve işte bugün, bilinçlerde ve ülkelerde depremler yaratan bu Ağustos ayında, Sovyet dostlarıma dönüyor, diyorum ki:

Bir Türk sanatçısı olarak ne Milli Kurtuluş Savaşımız sırasında karagün dostluğunuzu, ne Türk - Sovyet komşuluğunun ve dostluğunun önemini, ne İkinci Dünya Harbinde nazizmi yenmek için havsalaya sığmaz fedakârlıklarınızı, ne en büyük sanatçılarınızla birlikte geçirdiğim sevinç ve keder günlerini, ne harpten önce üç yıl boyunca Leningrad'ta kara ekmeğinizi paylaştığımı unutmadığım içindir ki, *Çekoslovakya'dan şartsız* ayrılmanızın gereğine inanıyorum. Biliyorum, benim bunu söylememin hiçbir önemi yok fakat benim gibi binler, yüzbinlerce eski dostunuzun aynı sözleri tekrarlamalarının, belki bir önemi vardır.

■

Türkiye'ye ve Türk sosyalistlerine gelince, her şey belli sanırım: İster burjuva, ister geleceğin sosyalist Türkiye'sinde, tutumları değişmez; Bugün nasıl Amerikan zorbalarını kovana dek ant içtiler ve bunu başaracaklarsa, yarın da dışardan gelecek, nerden gelirse gelsin, hangi biçimi alırsa alsın, milli bağımsızlığa gölge düşürecek karışmalara karşı savaşacaklardır burjuvazi'nin bu hayati alanda beceremediğini başaracaklardır. Milletin tümü ile ve onun garantisi olan Türk ordusu ile birlikte, şartlar ne olursa olsun, milli bağımsızlığı sınırından kültürüne kadar savunacaklardır.

■

Çekoslovak dostlarıma, bu birkaç kuru satırdan başka verebileceğim neyim var ki... Nâzım Hikmet'in koca vatan hasretini kaç kez barındıran Pırag kentine gelince, ona yağmurlar altından çıkmış kuleler, köprüleri, insan gözleri gibi, pırıl pırıl bir özgürlük dilerim.

POLİTİKA VE ÖTESİ

mehmed kemal

Rakamların dili

Anladık, böylesine geri bırakılmışlığımızda Demirel iktidarının suç payı azdır. *Ancak, bir an önce kalkınmak için* seçilecek kalkınma metodunda suç payı yok mu? Ülkemizi böylesine, özellikle geri komuş bir metodu ısrarla uygulamakta ne diye direnirler.

Geçenlerde eski Demokrat b.- arkadaşla konuşuyordum:

«— *Yahu siz barajlar, çimento fabrikaları*, şeker fabrikaları edebiyatı ile gerçekten kalkınacağımıza inanıyor muydunuz?»

«— Yooo..» dedi. «Biz ancak bir iş yaptığımız kanısındaydık. Yaptıklarımızı o günedek görmemiş, halk da bir iş yapıyoruz diye benimsiyordu. Planlı ekonomiyi bilmiyorduk. *Bilsek bile elimizde siyasi tercih*ler vardı. Bunları kullanırken planlı hareket edemezdik. Bugün plân, bir Anayasa emridir. İktidarlar ister istemez uymak zorunluğundadırlar. Eğer buna rağmen kalkınma metodu kötü ise artık iktidarlar sorumludur.»

İçten ve yürekten söylüyordu.

Doğrudan doğruya halkın yararına ve halkımızın katıldığı bir planlı ekonomi bizi gelişmeye doğru götürebilir. Bu yapılmadığı sürece tıkanıklıklar ve bocalamalar sürgit olacaktır. Dört kurdela kesmek, beş temel atmak, bir bölge halkını oyalayabilir. *Fakat hiç bir zaman kalkınma olmaz.* Bunun adına kalkınma demezler.

Bir iktisadi krizin eteğine gelip yapıştığımızı rakamlar gösteriyor. İhracat maddeleri azalmıştır. Tütünümüze Yunanlılar ve Bulgarlar elkoymuşlardır. Artık Batı piyasası onlardan alıyor tütünü. Bir pamuk kalıyor elde. Onu da artırayım deseniz ve bugünden başlasanız, on yıl sonra üretimi artırabilirsiniz. Ekim alanlarını genişletmek, kaliteyi yükseltmek zaman ister. Bu en azından on yıl olarak hesaplanıyor uzmanlarca. Turunçgiller, İsrail'e kaptırılmıştır. Dünya pazarlarına ilerde Kıta Çin'i hakim olabilir. Bugün Çin'in turunçgiller üretimi 2,5 milyon tondur. 1970 de 3,5 milyon tona erişeceğini kendileri haber veriyorlar. Bırakın endüstri ülkesi olmamızı, tarım ülkesi olmaya rıza göstersek, ihraç maddelerini çoğaltmak için, bir çeyrek yüz yıl daha çabalamamız gerekiyor.

Hadi köylüyü, üreticiyi, politik nedenlerle kandıralım. Onun dikkatini başka yönlere çekelim. Seçimden seçime oylarını alıp, iktidar keyfi sürelim. Ama rakamların dilinden anlıyan aydın çevreleri nasıl *kandıracağız.*

Komünizmi lânetlemek için kılınan sabah namazları ne kadar oyalar bu işlerin farkına varamıyan halkımızı?.. Bir kaç ay daha diyelim. Sonra yeni bir oyun bulmak gerekir. Çünkü sabah namazları üretimi artırmıyor, ihracatı geliştirmiyor. Kalabalıkları kandırıyor, o kadar.

Okumuş bilgili bir din adamı ile görüşüyordum :

«— Namaz için çağrı ezandır...» dedi. «Bunun dışında namaz için çağrı yoktur. Namaz için bir başka çağrıya başvuranlar, dinin özüne karışmış olurlar. Hele şunu bunu *lanetlemek* için namaz çağrısında bulunmak hem dine aykırıdır, hem de günahtır. Din kurallarına göre büyük bir günah işlenmektedir. Bilen insanların, bu günahlar karşısında susması ayrıca bir günah oluyor.»

Gördünüz mü? Bilen insanın dinin iktidarlar elinde oyuncak oluşunu, din kuralları ve koşullarına göre nasıl kınıyor ve yadsıyorlar. Kalkınmada kandırmaca, din işlerinde kandırmaca, siyasi tartışmalarda gerçeği gizliyerek, tartışmayı ana çizgisinden çıkararak kandırmaca, neye varır bunun sonu?

Çevremizdeki ülkelerden 20 - 25 yıl ilerde iken, şimdi dönüp bir bakıyoruz ki, 20-25 yıl geride kalmışız. Bizi bu hale kimse değil, kendimiz koduk.

Biri sosyalist, öteki kapitalist, beriki karma ekonomici olabilir. Ama bunun kurallarını tartışırken *numara yapmıyalım.* Hiç olmazsa aydınca, bilimsel tartışmada dürüst ve açık olalım. Batan memlekettir. Sosyalizm de, kapitalizm de, karma ekonomi de kitaplarda durur. Kitaplarda bunlar silinmez. Fakat hatalar memleketi batırır. Hiç bir sun'i tartışma memleketin batması bedeli göze alınmaz.

Biz siyasi muarızlarımızın gidişlerini objektif kıstaslar içinde titizce izliyoruz. Ne dediklerine kulak veriyoruz. Onlardan isteğimiz de, onların bizim dediklerimize kulak vermesi, tartışmayı çığırından çıkarmamalarıdır. Dört yıl içinde gördük ki, ne desek faydası yok, ne desek kulak veren olmuyor. Üzüntümüzün bir kaynağı da burdan geliyor.

KAVEL 1963'ten KAVEL 1968'e

KAVEL 1963

Osman S. AROLAT

1963 yılının bir kış günüydü. 19 yaşındaki Mefharet Sarsar durmamaya sızlanıp dururdu kaynanasının önünde. Sancılanmıştı da ondan, yoksa saygısı tamdı kaynanasına. Kocası Ali kendini Sivas'ın Alkaya köyünden İstanbul'a getireli dört yıl olmuştu. Bu üçüncü çocuğu olacaktı. İlk ikisi üç yaşındaki Zeynep'le birbuçuk yaşındaki Zafer kocaman kocaman gözleriyle durmamacasına analarına bakmaktaydılar. Babaları mı? Babaları Ali Sarsar Kavel Fabrikası'nda GREV'e başladığı için onbeş arkadaşıyla birlik dün gece tevkif edilmişti.

Nurtopu gibi bir çocuk doğurdu Mefharet. Pırıl pırıl gül yüzlü bir çocuk. Komşular doluştular. Anası isimsiz seviyordu yavrusunu. Babasına haber saldılar. «Oğlunun adını KAVEL koyalım» dediler. Şaşırdı, üzüldü Ali Sarsar karısının zorlu anında yanında olamadığı için. Sonra, «Yok KAVEL koymam, kara günleri hatırlatır bana. KADER koyacağım çocuğumun adını» dedi. Bileydi KAVEL GREVİNİN bir kaç ay sonra çıkacak kanuna öncülük edeceğini, bileydi emekçi olmamasında kendisini başarıya ulaştıracağını KAVEL derdi çocuğuna mutlaka

> «Kavel grevcilerinin
> türküsünü söyliyeceğim
> Ve izin verirlerse İstinyeli
> emekçi kardeşlerim
> İzin verirlerse kavel
> grevcileri
> Ve ben kendimi
> tutabilirsem eğer
> Sesimi tutabilirsem
> O çoban ateşinin parladığı
> yerde Kavel'de
> O erkekçe direnilen yerde
> Kavel'de
> karın altında nişanlanıp
> dostlarının arasında
> öpeceğim
> nişanlımı Kavel kapısında
> Ve izin verirlerse İstinyeli
> emekçi kardeşlerim
> izin verirlerse Kavel
> grevcileri
> İlk çocuğumun adını
> Kavel koyacağım.»

O günlerde İstinye'de en çok sözü edilenlerden biri de Kavel Ana idi. Rize'liydi kendisi oğlunun ardına düşüp gelmişti bu koca kente. Oğlunun fabrikası Kavel'de GREV başlayınca aşvadı kollarını, birkaç da yardımcı bulup gün boyu yemek yaptı işçilere. 36 gün bıkmadan, yılmadan herbiri kendi oğlu gibi besledi işçileri. İşçilerin dayanışmasının, birleşmesinin güçlerinden biri oldu.

Sonra işçiler işlerinin başına döndüler. Sonra devran yine döndü. Çarklar işledi. Patronlar rahatladı. Aradan günler aylar geçti. Yıl yılı kovaladı. İkinci dönem toplu iş sözleşmesi geldi çattı. Patron işin başını ezmek için işçileri başka sendikaya bağlamıştı. Rahat rahat masaya oturup işini halletti. Sendikacılar da diretmeden anlaşmaya vardılar.

1968 yılının Ağustos ayına gelinmişti. Patronlar durmamacasına toplantılar yapıyorlardı, işçiler azıtmışlardı. Kavel fabrikası yeni bir kaynamanın eşiğindeydi. İşte de, diyorlardı işçiler ve bazı mühendisler, bize baskı yapılmasın. Anayasanın 46. maddesi uygulansın istiyorlardı.. «İşçiler önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler.» diyorlardı. Sonra da kalkıp koskoca (!) patronlarının isteği dışında sendikalara kaydoluyorlardı. Patron Çelik-İş'ten söz ettikçe, onlar ilk Kavel grevi dönemindeki Maden-İş'e kaydolmaktan sözediyorlardı.

Tüm İstinye halkı, kadını, çoluğu çocuğu ile Kavel işgalcilerinin yanındaydı...

Bunun kolayı bulundu. Patron ele başı gördüğü birkaç mühendisin de bulunduğu 26 kişiye kapıyı gösterdi. Böylece herşey hallolacaktı. Kalan işçiler patronlarının istediği sendika ile toplu sözleşme masasına oturmalarına rıza göstereceklerdi.

Ama evdeki hesap çarşıya uymadı. 26 kişinin atılması üzerine bir kaynaşma başladı fabrikada. İşçiler arkadaşlarını sormaktaydılar. Sendika işe el koymak istiyordu. Patronlar birkaç gün dayanırlarsa işin son bulacağını düşünüyorlardı. Hem ne oluyordu bu işçilere; çıkardıklarının tazminatlarını da vereceklerdi.

Eylül ayı gireli birkaç gün olmuştu. Günlerden perşembe idi. İşçiler arkadaşları için ilk gözdağını vermeyi uygun gördüler. Öğleyin bütün işçiler yemeğe boykot ettiler. Fabrika müdürü ve patronlar yemeğin kalitesinde bozukluk aradılar. Bulamadılar. İşçiler ilk gün dertlerini anlatamayınca Cuma günü de iki saat oturma grevi yaparak yeni bir baskı denediler. Patronlar ve müdür bunu da anlamadı. Cumartesi günü bütün gün oturdular. «Arkadaşlarımızı yeniden işe alın, bize baskı yapmayı âdet haline getiren bu müdürü değiştirin, özgür sendikalaşma hakkımızı Anayasa uyarınca uygulayın, iş garantisi verin» dediler.

9-Eylül-1968 Pazartesi sabahı işçiler anlaşma zemini bulamadıkları için fabrikayı işgal edip, anlaşma masasına öyle oturmayı uygun gördüler. Patronlar şaşırdı. Müdür şaşırdı. Çelik-İş yöneticileri şaşırdı. Oysa şaşacak hiç bir şey yoktu. İşçiler en doğal hakları olan özgür sendikalaşma haklarının uygulanması için Anayasa'nın başlangıç maddesinde yer alan direnme haklarını kullanmaktaydılar. Telefonlar telefonları kovaladı. Artık patronlar olayın hasılatının ne olduğu için değilde, çalıştırdıkları işçilerin ne istediklerini tam öğrenmek için birbirlerini aramaktaydılar. Müdürleri «şu işi şöyle hallettim, bu işi böyle hallettim» haberi yerine, «efendim ne yapabiliriz, polis çağıralım mı?» sorularının ve endişelerinin haberlerini iletmekteydi.

Bu ara bir akın başladı fabrikaya. O sokaktan, bu sokaktan, o evden bu evden çıkan yaşlı, genç kadınlar oluk oluk kocalarının yanına geliyorlardı. Kimileri ellerine bebelerini almış, kimileri yatak yorgan sırtlamış.

Polis müdürlüklerinin telefonları İstinye'ye kuvvet gönderme hazırlıkları içindeydi.

Saat 18.20 olduğunda 650 polis birikti fabrika önüne. Fabrika içine bir o kadar kadın erkek, çoluk çocuk doluşmuştu. Yemekler hazırlanmağa, çaylar pişirilmeğe başlanmıştı. Patronlardan biri polislerin arasında, toplu sözleşme masasına oturmadığı sendikanın yöneticilerinin içeriden çıkmasını bekliyordu.

Bir yetkili sivil memur caddenin üstünden anons etmekteydi:

«Validen, emir aldım. Ne pahasına olursa, olsun sizi dışarı çıkaracağız. Kendi rızanızla çıkarsanız, hadise olmaz.»

İşçilerden biri iki elini ağzının kenarına koyup bağırdı.

«Biz, buraya hakkımız için girdik. Hakkımızı almayınca çıkmayız.»

Onu diğerlerinin bağırtıları takip etti. Kadınlar, çocuklar da karıştı bağırmağa. İstinye yine bir Kavel olayı yaşamağa başladı.

«Biz, çıkarsak hakkımızı sen mi alacaksın?»

«Sen, git patronla konuş.»

«26 arkadaşımız atıldı. Biz de tavuk gibi kapı dışarı edilmeyi mi bekleyelim?»

Sonra işçiler karılarını ve çocuklarını yanlarına alıp fabrikanın içine girdiler. Her yana da elleri kablodan coplu nöbetçiler diktiler. Çünkü, polislerin yasa adamı olmayı unutup, emir kulu olmalarından korkuyorlardı. Saldırmalarından korkuyorlardı.

Bir süre sonra polisler aldıkları emirlerle çekildiler. Patronlar toplu iş sözleşmesi masası-

Emekçiden, emekçiye...

Maden - İş Sendikası Başkanlığına,

İşçiler artık kendi haklarına sahip çıkıyor. Kavel işçilerinin sarı sendikaya karşı yaptığı direniş ve işverenin haksız davranışlarına karşı baş kaldırmaları bize işçi olduğumuzu bir kere daha hatırlattı. Türk işçileri Türkiye'de işçi haklarına saygılı hükümet ve işçiden yana kanun istiyor bütün kalbimizle Kavel işçilerinin haklı davalarının yanındayız. Kavel işçilerinin başarılarını kutlamak için göreve hazır olduğumuzu bildiririz.

Altıyüz Rabak işçisi

Maden - İş Sendikası Başkanlığına,

Sendikanıza bağlı bulunan İstinye'de kurulu Kavel Kablo fabrikasında çalışan işçi kardeşlerimizin girişmiş bulundukları boykot hareketlerinde başarıya ulaşmalarını Derby lastik fabrikası işçileri adına temenni ederiz. Saygılarımızla.

Kâni Uğur Baştemsilci

Kemal Türkler Maden - İş Sendikası - Cağaloğlu,

Kavel Kablo Fabrikasında sermaye baskısına karşı Anayasa'daki direnme haklarını kullanarak özgürlük savaşı vermekte olan işçi kardeşlerimizin yanındayız. Sarı sendika ve sarı sendikacılığa Türk işçisi paydos diyor. Polis devleti değil emekçi halkın haklarına saygılı iktidar istediğimizi bilmenizi isteriz.

Kavel'deki işçi kardeşlerimizi aç ve perişan bırakmayacağız. Gerekirse onların yanında olduğumuzu belirtmek için direnme hakkımızı derhal kullanmağa hazırız.

Profilo işçileri adına

Kavel Fabrikası'nın yürekli işçileri patron - sarı sendika ikilisinin kirli oyunlarına yine cesaretle karşı çıktılar, haklarını koparttılar..

ns oturmak istemedikleri Maden-İş Sendikası'nın yöneticileriyle konuşmaya yanaştıklarını bildirdiler. Sendikacılar da salı sabahı için bu görüşmeyi uygun buldular.

Vali ilk günkü emirleri ya vermemişti, yada fikir değiştirmişti! Çünkü salı sabahı Maden-İş sendikası yöneticilerine, işçilere ve fabrikanın patronlarına ortak toplantı düzenlediğini belirtti. Katılırlarsa memnun olacağını da ilave etti.

Salı günü yapılan toplantı uzun sürdü. İşçiler isteklerinde diretmekteydiler. Sendika, işçilerin hakları verilmeden anlaşmadan yana değildi. Patronlarınsa rahatı kaçmıştı.

Vali başkanlığında başlayan toplantı, sonra başka bir yere aktarılarak devam etti. Gün 10 Eylül Salıdan, 11 Eylül Çarşambaya dönmekteyken toplantı sona erdi. Aradaki anlaşmazlıkların büyük bir kısmı işçiler lehine çözülmüştü. Ve direnme, birleşme yeni bir başarıya ulaştırmıştı işçileri. Bir protokol imzalandı.

«Görevlerine son verilen 26 işçi yeniden işe alınacak.

İşveren işçileri istediği gibi çıkarmayacak. İş garantisi verecek. Bunun için sendika ile aralarında özel bir görüşme yapılıp, şartlar tesbit edilecek.

İşgal sırasındaki iki günlük yevmiye tam olarak ödenecek.

Kavel Kablo ve Elektrik Fabrikası ile Maden İş sendikası arasında Toplu İş Sözleşmesi yapılması için sözleşme masasına oturulacak.

İşçiler 11 eylül çarşamba sabahından itibaren iş başı yapacaklar.

Ve işçilerin istekleri yerine geldiği için, işçiler tarafından görevinden uzaklaştırılması karar altına alınan fabrika müdürü görevinde kalacak.»

İşçiler 11 Eylül sabahı işbaşı yaptılar. Atılan 26 arkadaşlarının çok kısa bir süre sonra aralarında bulunacağından sevinçliydiler. Artık daha garantili bir yarına kendi dayanışmalarının gücü ile vardıklarından umutluydular.

■

Emayetaş Olayı

EMAYETAŞ Fabrikasında da 11-Eylül-1968 günü saat 23.00 de işçiler iş bırakarak direnme hareketine başladılar. Fabrika içersinde bulunan 400 işçinin giriş çıkışı ve dışarıdan sabah vardiyasına gelen işçilerin durumu polis tarafından kontrol altına alındı. Saat 11.00'de fabrikaya giren 650 toplum polisi işçileri fabrika dışına çıkardı. Ve işçiler 12 Eylül 1968 sabahı işbaşı yaptılar.

Emayetaş Fabrikasında aylardır süregelen toplu sözleşme müzakerelerinin sonuca bağlanmamasından dolayı meydana gelen bu olayın bu şekilde kapanmış olduğuna karar vermek erken ve yanlış bir sonuç olur. Olay aylardan beri süren ve işverenin kendi işine geldiği gibi, işçiler yararına olmayan iş değerlendirmesi isteğinden doğmuştur.

Aylar önce bu durumu göz önüne alan işveren, Metal-İş'in işyerine girmesini ve üye kaydetmesini sağlama yolunda gereken kolaylığı göstermişti. O tarihten sonra işe alınan işçilerin de Maden-İş yerine, Metal-İş'e kayıt yaptırmalarını sağlamıştı. Yetkinin Metal-İş'e verilmesi yolunda da bir para sahibinin davranması gereken şekilde davranan işveren, bunu başarmayı güç de olsa başardı. Böylece yasanın bir boşluğundan yararlanılarak kağıt üzerinde yapılan biçimsel karşılaştırmayı Metal-İş kazanmış oldu. 11-Eylül günü işçiler tarafından yapılan iş bırakma hareketi yasal olarak aykırı gözükse bile, temsil yetkisinin kesin sonuçlarının kağıtlar üzerinde alınamayacağını ortaya koydu.

Sorun anayasa uyarınca ele alındığında da işçilerin seçim haklarının referanduma bağlı olarak uygulanması gerekliliği ortaya çıkar. Çünkü Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca işçiler serbest sendika kurma ve seçme hakkını bu şekilde eksiksiz yerine getirebilirler.

Bunun yanı sıra işçilerin fabrikada iş bırakma olaylarını da yasalara aykırı bir işgal olarak nitelendirmek bizi yanlış sonuçlara götürebilir. Çünkü, işçilerin bu hareketleri de anayasanın temel hak ve özgürlükler bölümüne dayanarak yapılmaktadır. Burada söz konusu direnme hakkı, özgür sendikalaşma yolunda patrona baskı için kullanılmaktadır. Fabrikada devamlı çalışmakta olan işçilerin bu davranışını yasalara aykırı bir işgal olarak nitelendirmek, işçilerin Anayasaya uygun isteklerine karşı çıkmak anlamına gelir.

Bu gerçekler ışığında Emayetaş Fabrikasında meydana gelen olaylara bakarsak son bulmuş bir olaydan çok, sürmekte olan bir olaylar zincirinin yeni bir halkası ile karşılaşırız.

İşgal zincirine yeni bir halka ..

ve... Kavel emekçileri dirildiler!..

Kâni ŞENGÜL

«işime karım dedim
karıma kavel diyeceğim
ve soluğum tükenmedikçe bu doyumsuz dünyada
güneşe karışmadıkça elim
kavel grevcilerinin türküsünü söyleyeceğim»

BU kez söylenen grev türküsü değil... Bu kez söylenen «işgal türküsü» Kavel'de... Hatırlanacağı üzere Kavel emekçi hareketinde dillere destan bir işyeri.. Orada otuzaltı gün süren grev istenilen sonucu vermeyince çeşitli baskı ve sindirme eylemleri ile emekçiler Maden - İş Sendikasından Koparılmış ve adı patron sendikasına çıkmış bulunan Çelik - İş'e kaptırmıştır.. Bu sarı Çelik - İş Sendikası ora emekçilerini patronun isteğine uygun biçimde sözleşme ile kıskıvrak bağlamış ve elini eteğini çekerek emekçileri patronun insafına terketmiştir.

Bu durum emekçiler arasında yeniden huzursuzluğa sebep olmuş.. Çelik - İş'in kime ait bir sendika olduğunu öğrenen emekçiler o sendikadan istifa ederek yeniden Maden - İş Sendikası'na kaydolmak istemişlerdir. Ancak, patron buna razı olmamış ve Maden - İş'e üye olan işçileri işten atmaya başlamıştır.. Bununla da yetinmeyen patron her hakkına sahip çıkan, her işyerindeki adaletsizlikten, özgürsüzlükten, kanunsuzluktan yakınan emekçileri «komünist» diye suçlamağa kalkışmıştır.. Bazıları istemiye istemiye, inanmaya inanmaya tutup AP'ye girmişler.. Ve de bundan patronu haberdar etmişler.. Patron bu defa pek sevinmiş ve «komünist» leri neredeyse bağrına basacak olmuş..

Emekçiler patrondan fazla şeyler istemişler. Örneğin, hak, adalet, ücret, sendika özgürlüğü, iş güvenliği, sosyal yardımlar.. ve daha bir sürü isteklerde bulunmuşlar. Patron ise, emekçilerin Çelik - İş'ten gayri sendikaya gönül kaptırmamalarını ve bir de A.P. üyesi olmalarını istermiş.. Gerisi kolay diyormuş, bugün olmuyorsa yarın olur diyormuş patron efendi..

İşte bu karşılıklı istekler belli bir çizgide birleşemeyince geçen pazartesi sabahı işçiler fabrikayı işgal ettiler.. İkiyüz tane içi, bağrı yanmış, uyutula uyutula sömürülmüş, iliklerine kadar sömürülmüş emekçi tek çıkar yolu işgalde bulmuşlar.

Şimdi işgalci işçiler Derby'deki gibi referandum istiyorlar.. Sözleşme yapma yetkisinin hangi sendikaya ait olduğu böylece ortaya çıksın istiyorlar.. Sarı Çelik - İş Sendikası'nı kamuoyunda teşhir etmek istiyorlar.. Bir de sırf sendikal eylemlerinden ötürü işten kovulan 26 arkadaşlarının yeniden işlerine dönmelerini istiyorlar. Bu istekler gerçekleşmezse işgale son verilmeyeceğini bildiriyorla

Görülüyor ki, her fabrikada, her işyerinde kene gibi sarı sendikalar yerleşmiş ve patronlarla sıkı bir işbirliği kurarak emekçilerin sırtına binmişlerdir. Tamamen patronların, sermayeci sınıfın yararına işleyen 275 sayılı yasa, patrona yardakçı ahlâksız açık gözlerle birleşince Türkiye'de işçinin nefesini kesen bir rezalet düzeni kurulmaktadır.. Bini aşkın sarı sendika yüzünden emekçilerin sömürülüşü ikilenmiştir.. Bir yandan patron sömürüsü sürdürülürken, öbür yandan buna karşı çıkan bilinçli emekçilerin tepesine dikilen demoklesin kılıcı sarı patron uşakları «emekçileri susturma primi» olarak sömürüyü katmerleştirmektedir. Öylesine çirkin yasa-dışı, ahlâksız sendika düzeni kurulmuştur ki, işçiler ancak patronun izin verdiği sendikalara üye olabilmekte, istedikleri sendikayı seçme özgürlüğünden yoksun bırakmaktadırlar.. Bütün bu biçim zorlamalar, bu biçim sıkıştırmalar bir yerlerde patlamalarla son buluyor... Bundan önce Derby'de ve Şimdi Kavel'de yüzeye çıkan işgaller sıkıştırılan emekçilerin tek kurtuluş yolu olarak düşünülebilir.. Bu gibi hallerde işgalcileri «kanunsuzlukla» suçlamak ve haklarında kovuşturmalar yapmak çıkar yol değildir... Çünkü bu kanunsuzluğa yol açan sadece ve sadece patron-sarı sendika ittifakıdır... kendi elinizle iterek denize attığınız kimseye neden denize düştüğünü soramazsınız!

Kim ne derse desin işgaller bazı Türkiye gerçeklerini yansıtıyor ister istemez.. Emekçilere patronlardan daha çok ihanet eden sarı sendikacı grubu türemiştir. Bu konudaki yasalar sırıtacak hale gelmiştir.. Ve... ve bir gerçek daha var : Türkiye'de emekçi sınıfı kendine ihanet eden sendikacıları hızla ama çok büyük bir hızla aşıyor.. Sendikacılığın anlamı emekçi çevrelerinde iyice anlaşılmaya başlandı... Sendikacılık demek kapitalist sınıfa -emekçilerin seslerini kısmak suretiyle- yaranmak, yardakçılık etmek demektir... Bundan ötürü kendi başlarının derdine kendileri bakmağa çalışıyor işçiler..

Bir tek şey kaldı iyice belirtmedik.. Emekçilerin kurtuluşu sendika kapılarından değil, kendi sınıflarının siyasal iktidarından geçer. Bunun için sendikalarla oyalanmak, zaman yitirmek yerine kendi sınıflarının siyasal partisine girmeğe ve onu iktidara gelecek şekilde hazırlamağa mecburdurlar... Aksi halde, daha ne kapitalist oyunlarına tanık olacaklardır...

Son mektubunda vatan özlemini dile getirmişti

ÖLÜMÜNÜ geçen sayıda bildirdiğimiz ünlü Türk yazarı Sabiha Zekeriya Sertel'in kaybı Türkiye'de büyük üzüntü yaratmıştır. Faşist baskılar yüzünden ömrünün son günlerini vatan topraklarından uzakta geçirmek zorunda kalan Sabiha Zekeriya Sertel, ölümünden bir buçuk ay önce İstanbul'daki yeğeni Osman Müeyyet Binzet'e gönderdiği mektubunda çektiği ıstırabı ve vatan özlemini açık şekilde dile getirmiştir.

Sayın Osman Müeyyet Binzet'in lütfettiği bu değerli mektubu, kendisinin izniyle okurlarımıza sunuyoruz. Sabiha Zekeriya Sertel 18 Temmuz 1968 tarihli mektubunda aynen şöyle demektedir :

SABİHA ZEKERİYA SERTEL'İN SON RESMİ
- Yeğeni Osman Müeyyet Binzet'e göndermiştir —

Sabiha Zekeriya Sertel, ilk mücadele yıllarında hayat arkadaşı Zekeriya Sertel ve kızı ile

Bir dost, bir arkadaş: Sabiha Zekeriya Sertel

Müntakim ÖÇMEN

Günlük basın şu son yıllara kadar sola kapalı kalmıştır. Uzun bir tarih döneminde solun ne dediğini arayacak olanlar yalnız Sabiha Zekeriya Sertel'in adına rastlayacaklardır.

Pek genç yaşta yazıya başlamıştır. Amerika dönüşü kocası Zekeriya Sertel'le birlikte kurdukları Resimli Ay dergisinde, toplum konusunda kolay anlaşılır, ama o güne kadar söylenenlerden çok değişik yazılar vermekle işe girmiştir. Resimli Ay Türk basın hayatının en büyük olaylarından biridir, bizde batıdakilere benzer ilk dergi budur, ve M. Zekeriya Sertel, nasıl Cumhuriyet gazetesinin ilk yazı işleri müdürü olarak Türk basınına bu gün hâlâ aşılamamış olarak kalan sayfa düzenini vermişse dergi alanında da Resimli Ay'la aynı şeyi yapmıştır.

Sabiha Zekeriya'nın yazıları Türk okuru için yeni bir şeydi. Politika adına düvel-i muazzamadan, Alman kayzerinin bıyıklarından ve İngilizin kalleşliğinden başka şey bilmeyen kamuoyu, nedenleri ve sonuçları inceleyen, arada emekten ve emekçiden (tabii başka ülkelerdeki), dünyadaki sendika hareketlerinden söz açan bu yazılardaki yeniliği görmüştür, pek iyi anlamış olmasa bile yine de görmüştür. Ama görüp anlayanlar da olmuştur. Ve işte bu ikinciler Sabiha Zekeriya'ya o zamandan başlayarak düşman kesilmişlerdir. Emperyalizmi denize döken halkın başarısını, bir milli burjuvazi yaratmak gibi bir ham hayal peşinde kaparozcuların keselerini doldurmak için kullanmak fırsatını kollayanlar Sabiha Zekeriya'nın ne demek istediğini pek iyi anlamışlardı, ve. zaferin en doğru ve en gerçek çözümlemesini yapan Aydınlık grubunu içeri tıktıktan sonra, Sabiha Zekeriya'ya tebelleş olmuşlar, sonunda onun da kalemini elinden almışlardır.

Bir zamanların TAN Gazetesi basında tek başına ileriyi gösteren gazete idi. Ona bu özelliği veren de tek başına, hiç olmazsa uzun bir süre tek başına Sabiha Sertel'in yazıları olmuştur. O zamanlar basındaki ağır toplar iliklerine kadar nasyonal sosyalist idiler, bunların karşısındaki çok daha güçsüz birkaç gazete de İngiliz - Amerikan zaferine alkış tutardı. Hepsi de bu savaşın da birincisi gibi biteceğini sanıyorlardı. Politika sütunları 1814'lerin Viyana konferansından kalma siyasi tarih tekerlemeleriyle doldurulurdu. Köprülerin altından çok su geçtiğini, gelecek barışın bir versay olmayacağını, toplumların yapısında büyük değişiklikler olduğunu gören ve söyleyen bir tek oydu, Sabiha hanımdı, bir de sonraları onunla aynı sayfada Anten imzasıyla yazan Sadrettin Celal Antel.

Sabiha Sertel'in yazıları genellikle günlük fıkralardı, oysa gazetede günlük fıkra yazmak onun zor katlandığı işler-

Mahpushaneye Sığmayan

— Veysi Sarısözen ile arkadaşlarına —

Kavga yasak bir mısra gibidir önce
Büyür kahraman gecelerde çoğalarak.
Hiçbir Osmanlı karakoluna kilitlenmeden
Erzurum Kongresinde açar sesini...

Kavga toprağın uykusunda başak,
Emekçinin tezgâhında kan
Ve Mekteb-i Harbiye'de biriken bilinç bayrağı.
Kavga ekmek ağacı, barış güvercini
Ordular, ordular, halk orduları.

Siz varsınız bu kavgada,
Bir özgürlük fırtınası gibi koparan zincirlerini
İşgal edilmiş bir İstanbul kadar derin
Ve tarihe meydan okuyan.
Siz varsınız, yürüyen gerçeği zaferlerin
Ordular, ordular, halk orduları,
Anayasalar gibi mahpushaneye sığmayan.

Şükran KURDAKUL

Osmancığım,

Mektubuna çok sevindim. Eniştenin cevabını herhalde almışsındır. Ben hamdolsun hastaneden çıktım. Şimdi bir istirahat evinde nekahat devresini geçiriyorum. Çok ıstıraplı bir hastalık geçirdim. Üç defa akciğerden su aldılar. Bütün vücudumu su kapladı. Nefes alamıyordum. 14 kilo kaybettim. Herhalde çok tehlikeli günler geçti. Şimdi dört kilo aldım, 58'e ulaştım. Çok fazla şişmanlamayı da istemiyorum. Fakat Yıldız bana öyle fedakârlık gösterdi ki, dört ay benimle beraber hastanede yattı... Kurtulmamda doktorların şüphesiz büyük başarısı var, fakat Yıldız'ın yardımı da onlar kadar önemlidir.

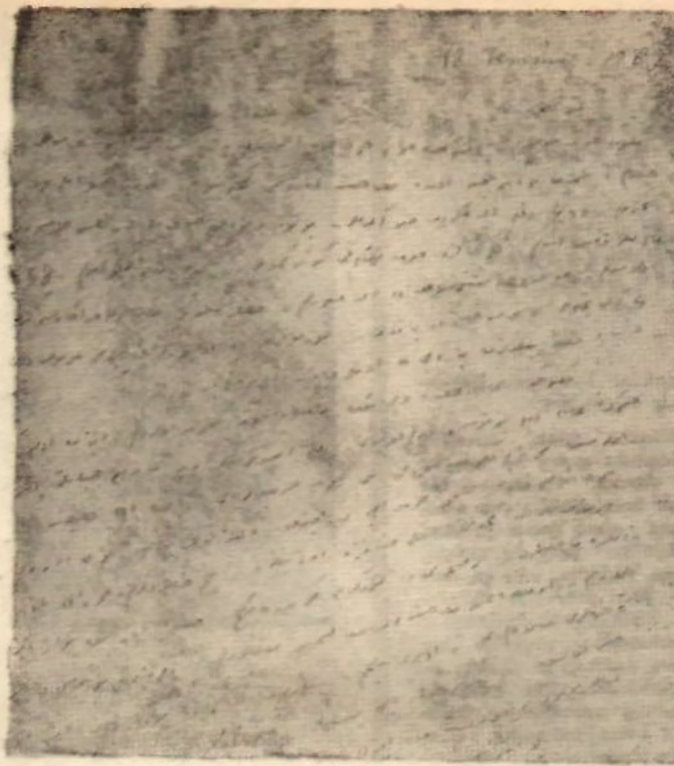
Mektubunda aile hakkında verdiğin bilgilere çok memnun oldum. Annen öldükten sonra aile ile bütün bağlarım koptu. Belki istemezsiniz diye yazmağa cesaret edemedik. Hele senin buraya gelmen ihtimali beni çok sevindirdi. İnşallah hakikat olur. Artık hastalık geçti. Eski hayatımıza dönebiliriz. Benim hatıralarım burada azeri dilinde basılıyor. Bir nüshasını da Türkiye'ye göndereceğim. Fakat üzerinde biraz işlemek lâzım. Onun için nekahat devrinin geçmesini bekliyorum. Zikrinin Türkiye'de basılan hatıraları hâlâ gelmedi. Ne oldu, bilmem...

Yıldız'ın kitabı da gönderildi. İşte Sertel'ler hepsi faaliyette... Yıldız çok iyi yetişti, şarkiyat ilim akademisinde, ilim namzedi oldu. Kitabı büyük bir muvaffakiyet kazandı.

Bu istirahat evinde üçümüz de beraberdik. Fakat beklenmedik bir olay oldu. Sevim'in küçük kızı Tia mekteple beraber bir Avrupa seyahatine çıkmış... Avrupa'nın bir çok şehirlerini gezdikten sonra Kiev'e, Moskova'ya, Leningrad'a geldiler. Yıldız ile Zikri onu görmek için Moskova'ya gittiler. Ben gidemedim. Doktor izin vermedi. Kısmet değilmiş... Hepiniz gözümde tütüyorsunuz... Emine, Lâmia, Sırriye, evlâdları, sen hastalığımda hep bir sinema filmi gibi önümden geçtiniz... Galiba buluşmak pek kısmet olmayacak... Pasaportumuzu tazelemediğimizi bahane ederek bizim gelmemize imkân vermiyorlar. Fakat ümit kesilmez... Gün doğmadan meşimei şebden neler doğar...

Bu mektubu kısa keseceğim. Bunu size iyileştiğimi bildirmek için yazıyorum. Emine'ye, Lâmia'ya, Sırriye'ye, ailelerine, Selma'ya, kocasına, herkese, herkese çok selam ve sevgiler... Mektuplarını bekler, yanaklarından öperim... Karına selam.

Sabiha Sertel

SABİHA ZEKERİYA SERTEL'İN SON MEKTUBU
— Vatan özlemini dile getiren satırlar —

Sabiha Zekeriya Sertel'in ölümü üzerine yeğeni Osman Müeyyet Binzet, halen Bakû'da bulunan Zekeriya Sertel'e aşağıdaki telgrafı çekmiştir:

«Hasretin kalkacağına ne kadar ümit bağlamıştık. Kısmet değilmiş. Görüşemeden, vatan toprağını koklamadan göçtü, gitti. Büyük insan, büyük kadın olarak yaşadı, aynı imanı muhafaza ederek ayrıldı. Sizin ve Yıldız'ın acıları sonsuzdur. Teselli bulmaz. Biz ancak iştirak ederiz.»

Sayın Binzet'in telgrafı, Sertel'leri seven ve takdir eden herkesin duygularına tercüman olmaktadır.

den olmuştur. Kendisi bir bilim adamı yapısındaydı, bilimsel araştırmalara yönelmek ister, çok okur, durmadan çalışırdı. Ama görev onu öbür yana, günlük yazılar alanına çekiyordu. Geniş toplum ve tarih bilgisi, marksizmi öz kaynaklarından öğrenmiş olmaktan gelen sağlamlıkla, ve özellikle tabiatındaki cedelci, yılmaz ve yiğit yön ile gelmiş geçmiş fıkra yazarlarımızın en ön safına geçmiştir. Politika yazarı olmadığı ve hattâ bundan dikkatle kaçındığı halde, onun yazılarını okuyanlar, savaşın da, politikanın da, tüm toplum sorunlarının ve san'atın da hangi sularda olduğunu ve nasıl geliştiğini anlar ve öğrenirlerdi. Cumhuriyet başında gericiliğe, eskiciliğe, irticaa karşı ve faşizme karşı en yalın ve en yiğit savaşı veren odur. Sebilürreşatçı ile yaptığı Tevfik Fikret - Mehmet Akif kavgası, bir de zamanın azılı bir faşisti ile yaptığı sağ sol kavgası çok ümitsize ümit, hattâ çok yüreksize yürek vermiştir.

Yazılarının bir özelliği de olaylara sınıf açısından yanaşmasıydı. O çağlarda sınıf kavgasının ne olduğunu üniversitelenin bile doğru dürüst bilmediğini hatırlarsak, bu işin ne kadar zor ve belalı bir iş olduğunu anlarız. Onun solcu olduğu bilinirse de, komünist olduğu, o yazılara bakılarak söylenemezdi. Çok usta bir yazardı, bir sürü dâvadan yakayı sıyırabilmiş olmasının nedeni bu olsa gerektir.

TAN Gazetesi 4 aralık 1945 de hükûmet tarafından yıktırılmıştır. Önce Alaaddin Tiridoğlu diye birisi C.H.P. müfettişi olarak İstanbul'a gönderilmiş, Ahmet Demir polis müdürü, o zaman bilmem ne bakanı olan ve C.H.P.'nin bilmem nelériyle ünlü kodamanlarından Cevdet Kerim İncedayı, harekâtı polis müdürünün masasından idare etmiştir. Tan Gazetesi Sabiha hanımı susturmak için yıktırılmıştır.

Sabiha Sertel'in yazılarının başlığı GÖRÜŞLER'di. Bunlar hele o döneme göre yaman ve yavuz görüşlerdi. Zaman kötü, dışarda savaş, içerde Saracoğlu'nun zehir zıkkım faşist yönetimi, en çok satan gazeteler her Allahın günü sayfalar dolusu Alman şenliği döşeniyorlar. Ve karanlık orman kuytularında sabahı müjdeleyen bir tek ümid ötüşü: Görüşler. O günün gençliğinin Sabiha hanıma minneti sonsuzdur.

Görüşler, sonradan bir dergi olarak yayınlanmıştır. Sabiha hanım bu dergiyi bir sayı çıkarabilmiş, iki gün sonra Hüseyin Cahit Yalçın gazetesine (Kalkın ey ehli vatan) diye pabuç kadar bir manşet atarak kamuoyunu komünist telaşına vermiş, ertesi günü de Tan yağmalanmış, Görüşler'in ikinci sayısının dizili sayfaları dağıtılmış, ve Tancılar hapse atılmıştır.

Sabiha Sertel ondan sonra artık basına dönememiştir. 1946 da açılan liberalleştirme hareketi en önce solu susturmakla işe başlamıştır. Çaresizlik Sabiha Sertel'i de gurbet ellere sürüklemiş, türlü eziyetlerle dolu yıllar geçirmiştir. Üst üste iftiralar, türlü haksız suçlamalar yüzünden yurda dönmesine izin verilmemiş, gurbet ellerde can vermiştir, güzel yüzlü, güzel bakışlı, güzel başlı Sabiha Sertel arkadaş

Çetin Altan'ın düştüğü yanılgılar ...

BÂBIÂLİ basını son günlerde büyük çalkantılar içinde. Saf değiştirmeler, seviyesiz saldırılar, yüksek ücretli transferler, merhamet dilenciliği, inanç sömürüsü, gazetecilikle hiçbir ilgisi olmayan kumaş ticareti ve eğlence prodüktörlüğü birbirini kovalıyor!

Genel görünüşü ile büyük sermayenin kontrolundaki Bâbıâli gazeteleri Türk halkına tam ihanet halindedir. Bu ihaneti bütün nedenleri ve unsurlarıyla ortaya koymak, kendisine oynanan oyunları halka duyurmak sosyalistlerin başlıca görevidir.

Türkiye İşçi Partisi'nin İstanbul Milletvekili Çetin Altan 6 Eylül 1968 tarihli Akşam gazetesi'nde basının durumuna değinen bir yazı yazarak bazı eleştirilerde bulunmuştur. Ancak, Çetin Altan bu eleştirisinde de, diğer bazı konularda olduğu gibi, ciddi yanılmalara sürüklenmiş, sosyalist anlayışla ve mensup olduğu partinin basın konusundaki görüşleriyle bağdaşamayacak bir takım yüzeyde değerlendirmeler yapmıştır.

Çetin Altan'a göre, «Bugün Türk basınında geniş ve zengin imkânlar vardır. İstidatlı bir gencin çok kısa sürede çok etkili bir yazar olma şansı açıktır. Fıkra sütunları boş durmakta, parlamento, röportaj ve eleştiri sütunları yeni şöhretler beklemektedir. Bâbıâli'deki şöhretler hergün artmakta, değerli bir spor yazarı dahi ayda altıbin lira alabilmektedir. Pis gömlek, ökçesi yenmiş pabuçla aç dolaşarak ona buna yaranma yollarına düşüp ziyan olmaya hiç hacet yoktur. Bütün mesele mesleğini gerçekten sevmekte, mesleğinde tarihsel bir ihtiras ve iddia taşımakta ve çelik gibi dürüst bir karakter sahibi olmaktadır.»

Yani, Bâbıâli basınının halka ihanetinde suç tamamen bireylerdedir, gazeteleri belli çıkar çevrelerinin isteğine uygun şekilde yayına zorlayan mülkiyet düzeninin, sermaye gruplarının, inanç sömürücüsü patronların pek rolü yoktur. Hattâ Çetin Altan'a göre, bu çevrelerin kontrolundaki Türk basını, istidatlı gençlere, «çok kısa sürede çok etkili bir yazar olma» şansını dahi vermektedir.

Çetin Altan, bu imkânları gerektiği gibi değerlendirmeyen, sermaye çevrelerinin tanıdığı fırsatlardan istifade edemeyen gazetecilere karşı bazı tedbirler de teklif etmektedir: «Hâlâ daha üniversite mezunu olmayanların sayısı çoğunluktadır basında. Gerçi üniversite diploması gazetecilik kabiliyeti yaratmaz, ama kabiliyetsizin en karacahiline basın kartı verilmesini önler. On yıllık bir gazetecilik geçmişi olmayanlar, üniversite mezunu değillerse, gazetecilik de yapsalar, basın kartı alamamalıdırlar.»

Akşam yazarının bu teklifi, bundan on beş yıl önce Adnan Menderes'in gazetecileri ıslah edeceğim diye tahsil şartı koymasından hiç de farklı değildir. Sanki gazeteci olmak için üniversite mezun olmak şartı konsa, basının çehresini değişecek, gazetelerin halka ihaneti ortadan kalkacaktır!

Oysa Bâbıâli basını, nice istidatlı gençleri, hem de üniversite diplomasına sahip olduğu halde, çıkar çevrelerinin hoşuna gitmediği için bir kalemde silkip atmış, gazete patronlarının iradelerine boyun eğmeyen nice yazar, karikatürist, yazı işleri müdürü ve muhabiri saf dışı etmiş, hiç değilse sesini çıkaramaz hale getirmiştir. Bu acı gerçeği anlamak için, gazeteciler sendikasındaki işsizler listesine şöyle bir göz atmak dahi kâfidir. Kaldı ki, mevcut düzende üniversitelerin sadece sermaye çevrelerine hizmet edecek elemanlar yetiştirmekle yükümlü olduğunu, devrimci gençlik örgütleri Devrimci Eğitim Şûrası'na verdikleri raporda açıklamışlardır.

Çetin Altan, yazısında, «Gazeteciliğin de kendisine göre bir stratejisi, kendine göre büyük incelikleri vardır. Bunları uzun uzun düşünmek, kompozisyonlar üzerinde günler ve hattâ bazen aylar boyu çalışmak, tezlerdeki açıkları belgeleriyle tesbit etmek ve yeni katkıları en iyi hangi kompozisyon türünde geliştirmenin mümkün olduğunu çeşitli deneylerle araştırmak gerekir» diyor. Evet gazeteciliğin de bir stratejisi vardır, ama bu stratejiyi tesbit eden kişiler değil, sermaye çevreleridir. Yazarlar, ne kadar solda görünürlerse görünsünler, bu strateji içinde yer alırlar. O stratejidir ki Çetin Altan'ın «Şeytanın Gör Dediği» sütununa TİP Lideri Aybar'ı küçük düşürmeğe çalışan fıkralar sokturmuş, arkasından çarşaf gibi ölüm ilanları yayınlanan bir kapitalist için yazdığı yazıdan dolayı bizzat Çetin Altan'ı ertesi gün ricat ettirmiş, en pespaye sosyete dedikodularıyla dolu, kumaş ticareti ve eğlence prodüktörlüğüyle gazeteciliği birbirine karıştıran bir Akşam Gazetesine abone toplama gerekçesi altında Türk sosyalistlerinden para kesmeğe yine bizzat Çetin Altan'ı mecbur etmiştir.

Çetin Altan, Bâbıâli basınını, kapı kulu kişilerin gündelik tutumlarını değil, onları bu hale düşüren sermaye çevrelerinin ve her türlü ticareti mübah sayan gazete patronlarının kirli oyunlarını teşhir ederek eleştirmeliydi. Sosyalist eleştiri bunu gerektirirdi.

Basının ıslahı ise Menderes'vari tedbirlerle değil, ancak TİP'in programında da açıkça belirtildiği gibi, «basın hürriyetini hâkim sınıfların tekelinden kurtararak emeğiyle yaşayan yurttaşlara da gerçekten sağlamak, emekçi halk kitlelerini de görüşlerini, düşüncelerini açıklamak ve yaymak imkânlarına sahip kılmak, sermaye çevrelerinin baskılarını ortadan kaldırmak, temsil kabiliyeti olan halk teşekküllerini basın araçlarıyla donatmak» la mümkündür.

Bu sağlanmadıkça, Çetin Altan gibi bir sosyalist milletvekili dahi, sırf patronun burjuva zevklerini okşamak için, boğazdaki bir yatta yan gelip «Chartreuse» içme özlemini dile getiren fıkralar yazmaktan kurtulamayacaktır.

Ummetçi Mehmet Şevket'e göre ANT ...

İstanbul'da ANT adıyla haftalık bir dergi çıkıyor. Müseccel sosyalistlerin dergisi. ANT Mao'cu bir yayın organıdır. Revizyonist Rus komünistleri onun yanında pek sağda kalırlar. Bunlar Susloftan, Kosigin'den, Brejneften, Enver Hoca'dan, Stalin'den daha soldadırlar.

İşte bu derginin son sayısında «GERİLLACILIK, SAVAŞ VE DİRENME, 150 soru - 150 cevap» başlıklı bir yazı çıktı. Yazan Alberto Bayo adlı bir komünist çeteci. Gerilla «Küçük Savaş» demektir. Muntazam ordu ile yapılmayan çete savaşıdır. Komünistler Küba'da, Güney Amerika'da bu cins savaşı yaptılar ve yapıyorlar. Türkiye'de de böyle bir savaşa hazırlanıyorlar.

«NATO'YA HAYIR» kampanyasından sonra, gerilla savaşı başlarsa hiç şaşmayın.

Vatandaş gözünü aç. Sen de hazırlan.

M. ŞEVKET EYGİ

(Bugün - 10.9.1968)

Ant'çıların maskesini indiriyoruz

KINHMA adlı Yunan komünist dergisinin ANT'la aynı tarihte çıkan sayısının kapağı.

ANT'ın ihtilâle çağrıda bulunan kapağının klişesi

(DURUM DERGİSİ — 12.9.1968)

■

ANT'IN NOTU: Dergimizin 48. sayısının kapağı bir «ihtilâl çağrısı» değil, «emperyalizme karşı savaş çağrısı» dır. ANT, emperyalizme karşı savaş için ant içerek çıkmış bir dergidir. Daima emperyalizme karşı savaş verecek ve tüm ezilmiş ulusların emperyalizme karşı savaşında onlarla beraber olacaktır. Bundan gocunacak olanlar, vatanperverler değil, emperyalizmin uşaklarıdır; bu bir!

Durum'un böyle tam sayfa tahsis ederek ANT'a saldırmasının bir ücreti olsa gerektir. İşte DURUM'un kendi tarifesi üzerinden aynı sayıda yayınladığı ilanlar:

Sayfa 2	Ziraat Bankası	2.520 Lira
Sayfa 10	Vakıflar Bankası	2.030 Lira
	Mobil	3.290 Lira
Sayfa 12	Pan American	2.520 Lira
	British Petrol	2.800 Lira
Sayfa 13	Pirelli	1.160 Lira
Sayfa 14	Gripin	1.890 Lira
	Sadosan	1.540 Lira
	Emlak Kredi Bankası	1.050 Lira
Sayfa 15	İstanbul Bankası	1.525 Lira
	FISK (U. S. Royal)	1.925 Lira
	Mobil	1.355 Lira
	Parker Quink	525 Lira
Toplam		**23.960 Lira**

Eh, Mobil'i ile, British Petrol'ü ile U.S. Royal'i ile, Pan American'ı ile, Pirelli'siyle bütün yabancı sermaye tarafından, sıfıra yakın satışına rağmen, bir haftada 23.960 Lira ile beslenen bir emperyalizm ve kapitalizm dalkavuğu elbette sadakasını haketmek için emperyalizmle savaşan bir dergiye saldıracaktır; bu iki!

Yine DURUM'un ilan tarifesine göre arka kapakta tam sayfa ilan tarifesi 2.000 Lira'dır. 2.000 Lira'dan fedakârlık ederek tam sayfayı ANT'a tahsis edip reklamımızı yaptıkları için her şeye rağmen kendilerine müteşekkir olduğumuzu DURUM'cuların bilmelerini isteriz; bu üç!

Ekspres'e göre Mehmet Şevket!

Galatasaray Lisesi'nde okurken silik bir talebe idin. Okur, okur hiçbir şey anlamazdın. İşte o zamandan beri «hafız»dı adın. Fiziki çirkinliğin yüzünden silik kalmıştın. İnsanlara karşı kin duyuyordun. Egoisttin, yalnız kendi menfaatini düşünüyordun. O zaman namaz ile başın hoş değildi ama Beyoğlu'ndaki arka sokağın devamlı gediklisi idin. Mülkiyeye başladığın zaman tüm insanlara düşman olmuştun. Bu insanlardan bir gün intikam almaya ant içmiştin kendi kendine...

(EKSPRES - 9.9.1968)

ANT ● Haftalık Dergi ● Kurucuları: YAŞAR KEMAL, FETHİ NACİ, DOĞAN ÖZGÜDEN ● Sahibi ve Genel Yayın Müdürü: DOĞAN ÖZGÜDEN ● Sorumlu Müdür: ALPAY KABACALI ● Teknik Sekreter: İNCİ ÖZGÜDEN ● İdare yeri: CAĞALOĞLU, Başmusahip Sokak Emek Han. 16/31 - İSTANBUL ● Telefon: 27 81 09 ● Posta Kutusu 934 — SİRKECİ - İSTANBUL ● Ankara temsilciliği: Tel. 13 40 20 ● Dizgi: SON SAAT, Baskı: VATAN MATBAASI ● Taşra Dağıtımı: HÜR DAĞITIM — Cağaloğlu - İstanbul, Tel: 27 36 54 ● İstanbul Dağıtımı: FUAT BÜTE - Ankara Cad. 34 İSTANBUL, Tel: 27 89 49 ● Abone Şartları: Yıllık 60 Lira, Altı Aylık 30 Lira, Üç Aylık 15 Lira. ● İlân: Santimi 25 Lira; yayın ilânları yüzde 50 indirimlidir.. ● Tek sütun üzerine 5 santimlik kutu yayın ilânları 50 Lira'dan kabul edilmektedir . . .